

Univerzita Karlova
Fakulta humanitních studií
Sociální a kulturní ekologie

Lobbying českých environmentálních neziskových organizací týkající
se legislativy EU

Diplomová práce
Jitka Zamrazilová
2006

Vedoucí práce: Mgr. Tereza Pospíšilová

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že práci na téma „Lobbying českých environmentálních neziskových organizací v Evropské unii“ jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci použila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Karlovy.

V Praze, dne 25.9. 2006

.....
Jitka Zamrazilová

Klíčová slova:

Evropská komise (EK)

Evropský parlament (EP)

Evropská rada (ER)

Evropská unie (EU)

Chemická politika EU (REACH)

Legislativní proces

Lobbying

Nevládní neziskové organizace (NGO)

Odpadová politika EU

Životní prostředí

Vysvětlení použití formy slova lobbying

Vzhledem k tomu, že se v literatuře vyskytuje mnoho forem psaní slova lobbying (lobbing, lobing, lobbying, lobbizmus, lobbismus) a v českém jazyce jsem nenašla žádnou gramaticky ustálenou formu, rozhodla jsem se pro formu **lobbying**. Tato forma vychází z původního anglického slova a v literatuře se vyskytovala nejčastěji. Z této formy pak dále odvozují další slovní druhy (lobbyista, lobbyistický, atd.)

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat své konzultantce Mgr. Tereze Pospíšilové za její trpělivost a cenné rady při vedení mé práce a PhDr. Ivanu Ryndovi za jeho rady a pomoc při hledání prvních respondentů pro můj výzkum.

Můj dík patří také mé rodině a blízkým za vytvoření tvůrčího prostředí a za jejich podporu a pomoc.

V neposlední řadě bych ráda poděkovala všem respondentům mého výzkumu za jejich čas, který mi věnovali a informace, které mi poskytli.

Obsah

Předmluva	8
I. Úvod	9
II. Teoretická část	11
II.1. Legislativní proces Evropské unie	11
1.1. Orgány Evropské unie	11
1.1.1. Orgány EU a procedury jednání ES	11
1.1.2. Evropská rada	13
1.1.3. Evropská komise	13
1.1.4. Evropský parlament	16
1.1.5. Rada Evropské unie	17
1.2. Legislativa Společenství	19
1.3. Vztah jednotlivých orgánů k legislativnímu procesu EU	20
II.2. Lobbying a jeho regulace	23
2.1. Vymezení pojmu	23
2.2. Regulace lobbyingu	24
2.2.1. Regulace lobbyingu v USA	24
2.2.2. Regulace lobbyingu ve Velké Británii	26
2.2.3. Regulace lobbyingu v České republice a na Slovensku	27
2.2.4. Regulace lobbyingu v EU	29
II.3. Lobbying v Evropské unii	32
3.1. Lobbying v orgánech EU	33
3.1.1. Evropská komise	33
3.1.2. Evropský parlament	34
3.1.3. Rada EU	36
3.2. Další významní hráči	36
3.3. Faktory a vektory lobbyingu v EU	37

3.3.1. Faktory lobbyingu v EU	37
3.3.2. Vektory lobbyingu v EU	39
3.4. Odborníci na lobbying – lobbyisté v EU	41
II.4. Shrnutí teoretické části	44
III. Výzkumná část	45
III.1. Metodologie.....	45
III.2. Nevládní organizace	47
2.1. Oslovený nevládní sektor v ČR	47
2.2. Evropské sítě zastřešující oslovené NGOs	48
2.2.1. Zelená desítka	48
2.2.2 Další sítě	52
III.3. Snahy českých NGOs o ovlivňování evropské legislativy.....	54
3.1. Zájem oslovených NGOs o evropskou legislativu	54
3.2. Snaha o ovlivňování evropské legislativy oslovenými subjekty	55
3.2.1. Způsoby ovlivňování evropské legislativy	56
3.2.2. Subjekty využívané k ovlivňování evropské legislativy českými NGOs	58
3.3. Vliv členství v evropských sítích na zájem o evropskou legislativu	60
3.3.1. Intenzita zasíťování	60
3.3.2. Hlavní způsoby spolupráce se sítí	61
3.4. Vliv českých médií na lobbying evropské legislativy	62
3.5. Další snahy českých environmentálních NGOs související s EU	63
III.4. Příklady lobbyingu českých environmentálních NGOs	65
4.1. REACH	65
4.2. Odpadová politika EU	67
III.5. Shrnutí výzkumné části	70

IV. Závěr	71
Summary	74
Seznam zkratek	76
Použitá literatura	78
Seznam respondentů	84
Přílohy	I-V

Seznam schémat

Schéma č. 1 Jak fungují orgány EU	11
Schéma č. 2 Tvorba legislativy EU.....	21
Schéma č. 3 Příklady manipulace s tématy	39
Schéma č. 4 Příklady přímých a nepřímých forem lobbyingu	42

Předmluva

Právo životního prostředí je jedním z nejrozsáhlejších okruhů společného evropského práva. Na půdě Evropských společenství (ES) vzniká velké množství směrnic, které je nutné transponovat do legislativy členských států, nejen kvůli přibližování jednotlivých právních systémů členských zemí, ale hlavně kvůli nutnosti řešit problematiku přeshraničního vlivu na životní prostředí unijních států a snahy vnímat životní prostředí jako celek.

Z této situace vyplývá, že se o legislativní proces na úrovni Evropské unie (EU) a jeho ovlivňování budou zajímat environmentální hnutí z členských států. Tato hnutí jsou tradičně nejaktivnější částí neziskového sektoru, dokáží si udržet nezávislost a aktivně ovlivňovat veřejnou politiku. K dosažení svých cílů umí vzbudit zájem veřejnosti i médií.

O spolupráci s neziskovými organizacemi mají však zájem i ES. Participace neziskových organizací na tvorbě unijního práva dává směrnicím větší legitimitu, posiluje přímou demokracii, dochází k efektivnějšímu řízení grantů a projektů financovaných z EU. Kromě spoluvytváření mají environmentální neziskové organizace také roli hlídače správné a včasné implementace směrnic do české legislativy a i následnou kontrolu, zda je implementované právo dodržováno.

Důležitou roli environmentálních organizací demonstruje také Aarhuská úmluva o přístupu k informacím, podílu veřejnosti na rozhodování a právní ochraně v otázkách životního prostředí. Jejími signatáři jsou Evropská komise (EK) a 40 zemí Evropy včetně České republiky.

I. Úvod

Jednou z charakteristik demokratické pluralitní společnosti je existence rozmanitých zájmů téměř ve všech oblastech veřejného života. Tyto zájmy zastupují politické strany a zájmové skupiny. Mají společné to, že stojí mezi občanskou společností a státem a formulují společenské preference. Politické strany se snaží získat významné veřejné funkce a jejich prostřednictvím dosahovat svých cílů; zájmové skupiny nemají principiálně snahu vykonávat politickou moc, ale snaží se ovlivňovat veřejné činitele a to pomocí lobbyingu.

Lobbying je nejčastěji charakterizován jako veškerá snaha jednotlivců či skupin ovlivnit rozhodnutí těch, kdo rozhodují o zákonech či rozdělují finanční prostředky, tedy legislativních činitelů a jiných zastupitelů státu. Spadají sem přímé i nepřímé snahy prosadit očekávaný politický výsledek. Lobbying jako takový je často spojován s negativním jevem, korupcí. Může jít, bohužel, zvláště v našich zeměpisných šířkách, o spojené nádoby. Odlišnost obou pojmů je však velká.

Zatímco lobbying může legislativní proces a následné rozhodování zkvalitnit, zpřehlednit a dodat mu legitimitu, korupce vytváří pravý opak. Oproti lobbyingu jde o snahu ovlivnit legislativní procesy nejen argumentací, vysvětlováním a diskusí s poslanci, ale také na základě nejrůznějších darů a osobních výhod pro poslance. V jedné z následujících kapitol se proto budu věnovat regulaci lobbyingu jak ve státech, kde má lobbying dlouholetou tradici, tak v ČR, kde zatím žádná opravdová regulace neexistuje. Regulace lobbyingu, ať již legislativní (USA) nebo samoregulační (GB), má vliv právě na odstranění či alespoň zmírnění korupce.

Cílem práce je v první části zmapovat problematiku lobbyingu, jeho regulaci a dalších důležitých poznatků souvisejících s lobbyíngem a to především na evropské úrovni. Ve druhé části je cílem zjistit, zda se český environmentální nevládní sektor zajímá o evropskou legislativu a jak výrazný je tento zájem. Dále mě zajímá, existuje - li nějaká konkrétní snaha o lobbying evropské legislativy subjekty nevládního sektoru.

Pro dosažení tohoto cíle používá práce dvou výzkumných technik. V první části práce je použita analýza dokumentů, odborné literatury a webových stránek, ve druhé části pak polostrukturované rozhovory s respondenty z nevládního sektoru i se zástupci lobbovaných orgánů MŽP a Evropského parlamentu (viz. kapitola č. III. 1. o Metodologii).

Hypotézy jsem v této práci, vzhledem k nedostatku informací v daném tématu nahradila výzkumnými otázkami. Zajímalo mě především, do jaké míry se český environmentální sektor zajímá o tvorbu unijního environmentálního práva a s jakou intenzitou na tento fakt reaguje. První výzkumná otázka tedy zní: Zajímají se české environmentální NGOs o evropskou legislativu?

Dalším předmětem mého zájmu je zjistit, zda se environmentální neziskové organizace či sítě snaží prosadit svůj zájem v Bruselu (zda se sdružují do evropských sítí, lobbují samy či přes české orgány – ministerstvo nebo Parlament ČR) a jakým způsobem se o to snaží. Druhá výzkumná otázka je: Snaží se české environmentální NGOs aktivně ovlivňovat vznik a přijímání evropské legislativy?

II. Teoretická část

II.1. Legislativní proces v EU

Tato kapitola je věnována legislativnímu procesu v Unii a také tomu jak v něm fungují jednotlivé orgány EU. Pro mou práci je tato kapitola důležitá, protože popisuje hrací pole, na kterém se všichni aktéři lobbyingu pohybují.

1.1. Orgány Evropské unie

1.1.1. Orgány EU a procedury jednání ES

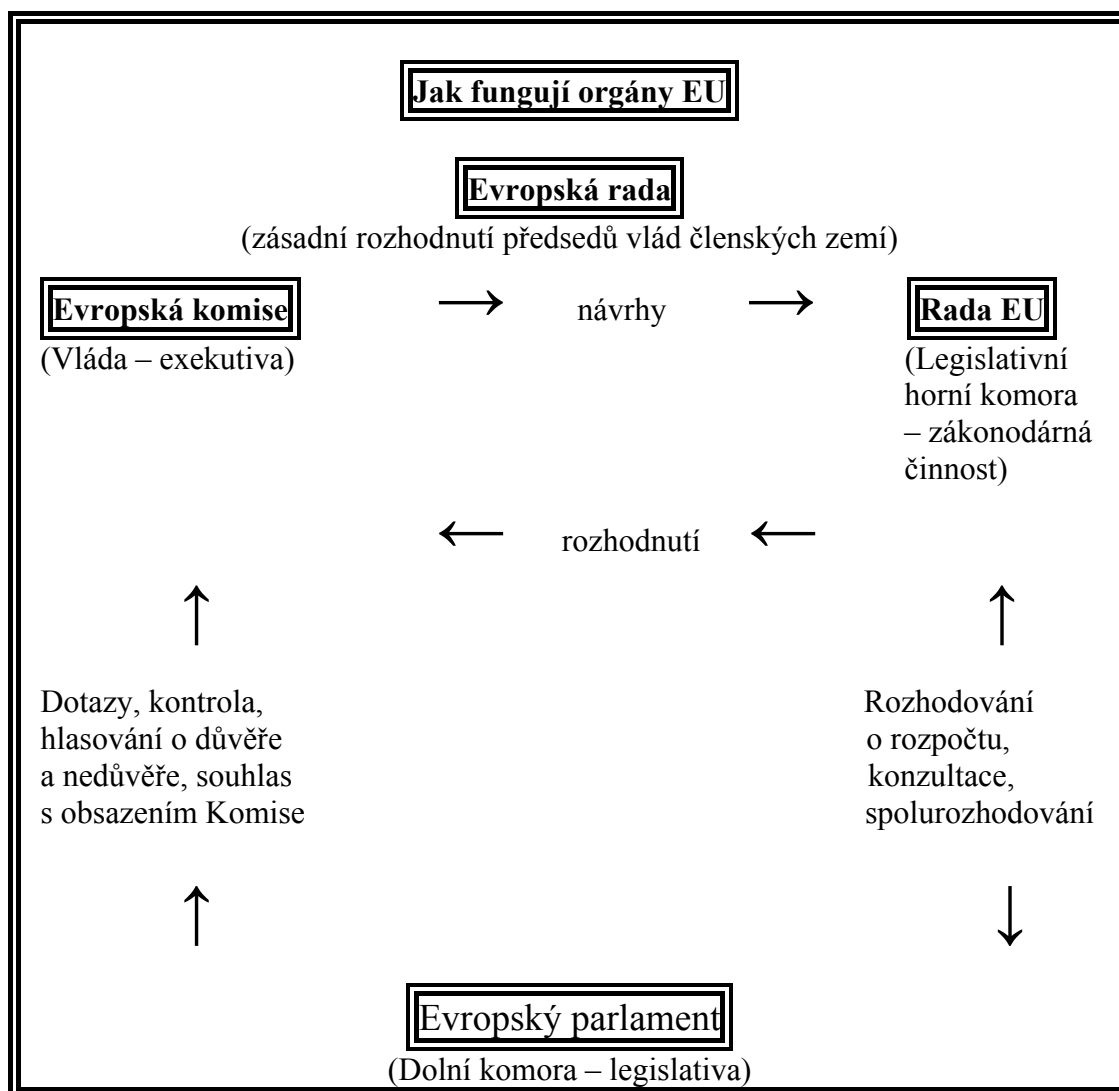

schéma 1

Na tomto místě bych chtěla stručně popsat jednotlivé orgány EU a jejich funkci v legislativním procesu. Evropské instituce vycházejí ze sdílení politické odpovědnosti. Evropská komise navrhuje, Evropský parlament (EP) doporučuje, Rada Evropské unie rozhoduje a Soudní dvůr rozhoduje spory. Evropská rada je pak politickým orgánem, který se snaží určovat další vývoj evropské politiky a další rozvoj EU. V průběhu času vznikly s rostoucími pravomocemi Unie nové orgány EU a rozšířily se pravomoci Evropského parlamentu. Dalšími nově vzniklými orgány Unie jsou Evropský účetní dvůr (má klíčovou roli při kontrole financí), Evropská investiční banka (je důležitá pro hospodářský rozvoj), Výbor regionů (reprezentuje regionální zájmy v EU), Hospodářský a sociální výbor, Evropský ombudsman a Evropská centrální banka (pečuje o cenovou stabilitu v EU).

Unie může jednat pouze v rámci pravomocí, které jí byly uděleny Smlouvami, s nimiž členské země souhlasily (prostřednictvím referenda, v ratifikačním procesu nebo při hlasování v parlamentu). Při rozhodování, jak bude ES v určité oblasti jednat, jsou k dispozici čtyři hlavní procedury – procedura spolurozhodování, procedura konzultací, procedura souhlasu a procedura spolupráce.

Procedura spolurozhodování (Codecision procedure) byla zavedena Maastrichtskou smlouvou. Dala Evropskému parlamentu pravomoc přijímat rozhodnutí společně s Radou EU a posílila legislativní pravomoc Evropského parlamentu¹ [Evropská společenství, 2000, str. 70].

V rámci procedury konzultací (Consultation procedure)² předkládá Komise návrh, který je následně konzultován EP, Hospodářským a sociálním výborem a Výborem regionů. Rozhodnutí je pak přijímáno Radou EU. Rada EU musí konzultovat rozhodnutí s Evropským parlamentem a brát v potaz jeho stanovisko, není jím však vázána [Evropská společenství, 2000, str. 68].

¹ Pravomoc byla posílena v oblastech: volného pohybu pracovních sil, služeb, vzdělávání, zdraví, životního prostředí, kultury, výzkumu, spotřebitelské politiky a transevropských sítí. Amsterdamská smlouva rozšířila spolurozhodování o oblasti veřejného zdraví, boj proti podvodům ovlivňujícím finanční zájmy ES a sociální vyloučení.

² Tato procedura se vztahuje především na Společnou zemědělskou politiku a dále při uzavírání smluv mezi ES a mezinárodní organizací či jednou nebo více zeměmi.

Procedura souhlasu (Assent procedure)³ byla zavedena Jednotným evropským aktem (SEA). V jejím rámci musí Rada EU před přijetím důležitého rozhodnutí obdržet souhlas Evropského parlamentu. Ten má pravomoc přijmout nebo odmítnout návrh, nemůže ho však měnit [Evropská společenství, 2000, str. 69].

Procedura spolupráce (Cooperation procedure)⁴ byla zřízena taktéž SEA. Poskytuje větší vliv EP v legislativním procesu tím, že mu povoluje dvě čtení návrhu Komise. V dnešní době byla v legislativním procesu nahrazena procedurou spolurozhodování [Evropská společenství, 2000, str. 69].

1.1.2. Evropská rada

Evropská rada zasedá v Bruselu a schází se dvakrát ročně. Členy jsou hlavy 25 členských zemí EU a předseda Evropské komise. Jejím cílem je dávat EU podněty pro další rozvoj a určovat její politické směřování. Od roku 1998 se každých 6 měsíců střídají v předsednictví členské státy. Jde o pravidelná setkání hlav států nebo vlád členských zemí EU. Tento orgán byl zřízen na Pařížském summitu v roce 1974 a poprvé se sešel v březnu 1975. Existence Evropské rady byla právně uznána v roce 1987 SEA, ale oficiální status jí byl udělen až v roce 1992 Maastrichtskou smlouvou o EU. Kromě stanovení priorit dalšího vývoje a určování politického směru Unie řeší sporné otázky, které se nepodařilo vyřešit na úrovni Rady EU [Zastoupení, 2006].

1.1.3. Evropská komise (EK)

Evropská komise sídlí v Bruselu a její funkční období trvá 5 let. V jejím čele stojí předseda komise a 25 komisařů, jeden za každou členskou zemi. Ti řídí a vedou

³ Týká se mezinárodních smluv, unijního občanství, některých úkolů Evropské centrální banky a dodatků k jejímu statutu, strukturálních fondů, jednotného systému voleb do EP, uvalení sankcí na některou z členských zemí za závažné porušení základních práv podle Maastrichtské smlouvy o EU a uzavírání dohod s významnými hospodářskými a obchodními subjekty na světové úrovni.

⁴ Vztahuje se na určité aspekty hospodářské a měnové unie.

Komisi na politické úrovni. Jde většinou o bývalé poslance Evropského nebo národních parlamentů. Komisaři jsou nominováni vládami členských zemí (po konzultaci s nastupujícím předsedou Komise), jsou však povinni být nezávislí na svých vládách a musí jednat pouze ve prospěch EU. Tato nestrannost je požadována proto, aby EK mohla působit jako efektivní prostředník v případných sporech mezi členskými státy. Předseda Komise je jmenován Evropskou radou na úrovni hlav států a vlád, po konzultaci s Evropským parlamentem – tato dvojí legitimita mu dává politickou autoritu, které využívá mnoha způsoby. Předseda Komise udává směřování EU a stojí jak v čele komisařů, tak Evropské komise jako celku. Svolává zasedání členů Komise, přiděluje jim odpovědnost za určité aktivity a tvoří pracovní skupiny. Může komisaře odvolat a přidělovat povinnosti komisařům během jejich funkčního období. V neposlední řadě reprezentuje Komisi – účastní se zasedání Evropské rady a schůzek G8, je přítomen důležitým diskusím v Evropském parlamentu a Radě EU [Schrötter, 2002, str. 55-56].

Komise má přes 24 000 zaměstnanců, sestává z 36 generálních ředitelství (DG) a specializovaných služeb. V čele každého DG stojí generální ředitel, který je podřízený příslušnému komisaři, jenž má za práci daného DG politickou i pracovní odpovědnost.

Legitimita Komise je posilována důkladným jednáním Evropského parlamentu, který prověřuje činnost předsedy EK i jeho kolegů. Komise musí být potvrzena EP ještě před nastoupením komisařů do funkce a může být hlasováním Evropského parlamentu o nedůvěře donucena odstoupit jako celek.

Evropská komise je centrem rozhodovacího procesu v EU. Vypracovává návrhy legislativních dokumentů (evropské právo je prosazováno převážně opatřeními EK), zabezpečuje integritu jednotného trhu EU vykonáváním kontroly, řídí a rozvíjí zemědělskou a regionální politiku, stará se o rozvojovou spolupráci s nečlenskými zeměmi a připravuje a koordinuje programy na podporu vědy a techniky. Není ale všemocnou institucí. Její návrhy, jednání a rozhodnutí jsou zkoumány všemi orgány EU a nepřijímá rozhodnutí o politikách a prioritách EU. Tato rozhodnutí patří Radě EU a někdy Evropskému parlamentu. Komise plní v EU čtyři funkce:

1. zákonodárnou iniciativu
2. strážce smluv EU
3. řízení a vykonávání politiky EU a mezinárodních vztahů
4. reprezentace EU na mezinárodní úrovni

Při plnění těchto funkcí se Komise snaží dbát na potřeby občanů členských států EU a omezit na minimum byrokratické předpisy a postupy. Také úzce spolupracuje s Evropským účetním dvorem při snaze vyloučit podvody při požadavcích na čerpání prostředků z rozpočtu EU [Zastoupení, 2006].

Velmi důležitým úkolem Evropské komise je kontrola implementace a vynucování dodržování evropského práva v členských státech, což patří mezi hlavní úkoly Evropské komise. Podle článku 211 Smlouvy o založení ES zabezpečuje Evropská komise provádění Smlouvy a také aktů vydaných orgány Evropských společenství na jejím základě (evropské komunitární právo). Pokud se členský stát dopustí jednání, které je v rozporu s evropským komunitárním právem, je Evropskou komisí zahájeno tzv. řízení o porušení Smlouvy. Cílem řízení o porušení Smlouvy je dosáhnout toho, aby členský stát dostal svým povinností. Evropská komise informuje členský stát o zahájení řízení o porušení Smlouvy dopisem (Letter of Formal Notice) a umožňuje mu do 2 měsíců podat vysvětlení. Pokud však členský stát stále nic nedělá, zašle mu Komise poslední písemné varování (Reasoned Opinion). Tomuto stanovisku je pak stát povinen vyhovět opět do 2 měsíců. Pokud se tak nestane ani tentokrát, předá Komise věc Evropskému soudnímu dvoru [Kriegová, 2005]. Hlavním účelem řízení o porušení Smlouvy je mimosoudní vyřešení problému a jeho náprava. Řízení evropského soudního dvora je až tou úplně poslední možností při neplnění povinností. Předáním případu k soudnímu dvoru však zdaleka nic nekončí. Soudní dvůr vynese svůj rozsudek a pokud má Komise pocit, že není naplněn, vydá nové odůvodněné stanovisko (Reasoned Opinion), v němž uvádí body, které stát nesplnil. Dále mu pošle dopis (Letter of Formal Notice), kterým státu sděluje termín pro podání připomínek. Pokud ani nyní členský stát nezmění požadované body, navrhuje Evropská komise vyšší penále (denní, měsíční). Také Soudní dvůr může po zjištění, že daný stát neplní jeho rozsudek uložit pokutu, která závisí na

délce doby neplnění povinností, závažnosti přestupku a politických a ekonomických okolnostech případu.

Tradiční oblastí neplnění povinností členských států je právě životní prostředí. Tvoří třetinu porušovaných povinností týkajících se evropského komunitárního práva. Komisař pro životní prostředí Stavros Dimas vyjádřil znepokojení nad stavem věcí a zdůraznil, že včasné vykonání rozsudků Evropského soudního dvora je velmi důležité a dokazuje, jak berou členské státy své závazky vážně [Kriegová, 2005].

1.1.4. Evropský parlament (EP)

V Evropském parlamentu zasedá 732 poslanců zvolených ve volbách ve všech členských zemích na pětileté funkční období. Počet mandátů je rozdělen mezi členské státy podle počtu obyvatel⁵. V EP jsou zastoupeny všechny hlavní proudy evropské politiky. V širokém spektru od ultra-levice po ultra-pravici je v něm zastoupeno kolem stovky politických stran, které jsou v Evropském parlamentu organizovány do 7 politických stran⁶ na evropské úrovni. Značná část poslanců Evropského parlamentu (MEPs) se však řídí spíše podle národních, regionálních, sektorových či osobních zájmů než podle ideologie své evropské politické strany [Schrötter, 2003, str.77].

Činnost EP řídí Předsednictvo (Bureau). To se skládá z předsedy Evropského parlamentu a jeho 14 místopředsedů. Členové předsednictva jsou voleni a jejich volební období trvá 2,5 roku. Předsedové politických stran v EP a předseda Parlamentu se účastní Konference předsedů, která má v kompetenci vlastní organizaci práce Evropského parlamentu. Většina skutečné práce EP se však odehrává v jeho 17 výborech, které se zabývají všemi oblastmi aktivit Unie. Místem zasedání je pro měsíční plenární zasedání Štrasburk, pro zasedání výborů

⁵ Rozdělení křesel v EP podle zemí – Příloha č. 1

⁶ 1. European People's Party and European Democrats

2. The Socialist Group in the European Parliament

3. Alliance of Liberals and Democrats for Europe

4. The Greens/European Free Alliance

5. The Confederal Group of the European United Left – Nordic Green

6. Independence/Democracy Group

7. Union for Europe of the Nations

a mimořádné schůze Brusel, generální sekretariát má sídlo v Lucemburku. EP reprezentuje politickou vůli občanů EU. Je volen přímo a je největším mnohonárodním parlamentem světa. Jeho zasedání jsou otevřená tisku i veřejnosti, v době jeho zasedání jsou každý den zveřejňovány zprávy o jeho činnosti. Dále jsou k dispozici přehledy všech jeho aktivit. Nejvýznamnějšími pravomocemi Evropského parlamentu jsou:

1. legislativní pravomoc
2. rozpočtová pravomoc
3. kontrola výkonné moci

Mimo to se Evropský parlament považuje za strážce evropských zájmů a ochrany práv občanů členských zemí. Ti mají právo obracet se na Parlament formou petic a požadovat napravení křivd spadajících do sféry působení EU. Evropský parlament jmenuje Evropského ombudsmana, jehož hlavní pracovní náplní je prošetřovat stížnosti občanů na špatnou práci evropských institucí. EP dává také velký důraz na spolupráci s národními parlamenty členských zemí. Pořádá pravidelná setkání jejich předsedů a setkávání jednotlivých parlamentních výborů [Zastoupení, 2006].

Co se týče legislativy, měl EP zpočátku pouze poradní úlohu. V současnosti sdílí Parlament a Rada EU rozhodovací pravomoci v celé řadě oblastí. Procedura konzultací, spolupráce a spolurozhodování poskytuje Evropskému parlamentu celou řadu pravomocí (viz. výše).

1.1.5. Rada Evropské unie

Členy Rady EU jsou ministři 25 členských zemí, proto je někdy nazývána Radou ministrů (oficiálně se tak nazývala do roku 1993). Zasedá v Bruselu, kromě dubna, června a října, kdy je místem zasedání Lucemburk. Členské země vydávají prostřednictvím Rady zákony EU, stanovují její politické cíle, koordinují své národní politiky a řeší spory mezi sebou a mezi dalšími institucemi. Radu lze charakterizovat jako nadnárodní, stejně tak i mezivládní orgán. Na každém zasedání Rady EU se setkávají zástupci členských států, obvykle jsou to ministři,

kteří jsou odpovědní svým národním parlamentům a veřejnému mínění ve svých zemích.

V předsednictví se střídají členské státy v šestiměsíčním intervalu – od ledna do června a od července do prosince. Význam předsednictví je stále větší. Předsedající země má na starosti:

1. připravovat a řídit všechna zasedání
2. vypracovávat návrhy kompromisů a hledat věcná řešení problémů předkládaných v Radě EU
3. snažit se zajistit důslednost a kontinuitu rozhodovacího procesu EU

Intelektuální i materiální zázemí na všech úrovních poskytuje Radě její Generální sekretariát (SG). Je nezbytný pro plynulou práci Rady a kromě jiného se stará o dokumenty a archiv Rady. SG má své právní oddělení, které vyhotovuje odborné posudky týkající se formy a slučitelnosti navrhované legislativy se smluvním rámcem EU. Generální sekretariát řídí generální tajemník, který je jmenován Radou jednomyslným rozhodnutím.

V současné době existuje 9 různých typů zasedání Rady⁷ – jednou měsíčně mají zasedání ministři spadající pod okruhy zemědělství, financí, ekonomiky a všeobecných záležitostí (ministři zahraničních věcí); 2-4x ročně zasedají ministři průmyslu a obchodu, životního prostředí a dopravy [Zastoupení, 2006].

Přípravným orgánem Rady je Výbor stálých zástupců členských zemí (COREPER). Hlavní rolí COREPERu je koordinovat a připravovat činnost různých zasedání Rady a usilovat o shodu v otázkách pro jednání Rady tak, aby je Rada mohla přijmout [Strouhal, 2006]. Všechny body, které má Rada na programu, musí být COREPERem předem prozkoumány – působí jako určitý filtr. Kromě přípravy zasedání má COREPER také výkonnou roli. Rada jej pověřuje přezkoumáváním a řešením konkrétních otázek. Lze říci, že COREPER funguje jako prostředník mezi členskými státy a EU. Jeho členové mají většinou také

⁷ Rada pro zaměstnanost, sociální politiku a zdraví, Rada pro konkurenční politiku, Rada pro dopravu a telekomunikace, Rada pro zemědělství a rybolov, Rada pro životní prostředí, Rada pro vzdělání a kulturu, Rada pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy, ECOFIN, Rada pro spravedlnost a vnějš.

významnou roli při přípravě jednání mezivládní konference členských zemí. COREPER se skládá ze stálých zástupců členských zemí na úrovni velvyslanců, kteří taktéž řídí stálá zastoupení svých zemí a je rozdělen na dvě formace COREPER I. (zástupci velvyslanců) a COREPER II. (velvyslanci).

COREPER I. je zaměřen na přípravu činnosti Rady pro zaměstnanost, sociální politiku a zdraví, Rady pro konkurenční politiku (včetně vnitřního trhu), Rady pro životní prostředí, rady pro dopravu a telekomunikace, Rady pro vzdělání a kulturu a částečně Rady pro zemědělství a rybolov (ta je však z větší části v kompetenci Zvláštního výboru pro zemědělství).

COREPER II. řeší především institucionální otázky, připravuje činnost Rady pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy (potažmo Evropské rady), ECOFIN a Rady pro spravedlnost a vnitro.

1.2. Legislativa Společenství

Evropské právo není státní ani mezinárodní – představuje svébytný právní řád, v němž je hlavním cílem integrace do stále těsnějšího společenství evropských národů. Rozděluje se do dvou hlavních stupňů:

1. na ustavující smlouvy ES a jejich smluvní doplňky (primární komunitární právo)
2. na právo tvořené orgány EU, které je odvozené z práva primárního (sekundární komunitární právo)

Na základě sekundárního práva mohou smluvně legitimní orgány EU (EK, EP a Rada EU) vydávat následující akty:

1. Nařízení
jsou bezprostředně aplikovatelná aniž by se musela implementovat do národní legislativy.
2. Směrnice
zavazují členské státy pokud jde o cíl, jehož má být dosaženo, ale ponechávají na národních legislativních orgánech výběr forem

a prostředků k zapracování evropské legislativy do systému národního práva, jde o tzv. transpozici.

3. Rozhodnutí

jsou závazná ve všech ohledech pro ty, kterým jsou určena. Adresátem rozhodnutí je kterýkoliv členský stát nebo všechny členské státy EU, ale také konkrétní právnická nebo fyzická osoba.

4. Doporučení a názory

nejsou závazné

Transpozice směrnic musí být účinná do doby lhůty, která je stanovena jednotlivými směrnicemi. Pokud členský stát nepřijme směrnici včas, či neoznámí její vnitrostátní transpoziční předpisy Evropské komisi, jde o porušení komunitárního práva, což může vyústit až v zahájení soudního řízení s členským státem. Pro dotčené subjekty platí, že je-li směrnice špatně nebo neúplně transponována do národního práva, subjekt se může dovolávat svých práv ustanovených ve směrnici i před domácími soudy – v tomto případě má pak směrnice přímý účinek [Informační systém, 2006].

1.3. Vztah jednotlivých orgánů k legislativnímu procesu EU

Prvním krokem legislativního procesu je návrh zákona Evropskou komisí. Při tvorbě návrhu směrnice sleduje EK tři cíle – identifikuje evropský zájem⁸, návrh v co nejširší míře konzultuje se zainteresovanými skupinami a musí respektovat princip subsidiarity⁹.

Ve druhém kroku přijme Evropský parlament stanovisko na základě zprávy svých příslušných výborů a navrhne obvykle provedení změn návrhu Komise formou novelizace. Jde o první čtení.

⁸ Návrh směrnice odráží pouze názor Evropské komise na to, co je nejlepší pro EU a její občany jako celek, ne to, co je v zájmu jednotlivých členských zemí nebo sektorů.

⁹ Slouží k zachování samostatnosti členských států EU a zároveň udržuje evropskou byrokracii v určitých hranicích. Komise musí prokázat, že cíle opatření, které plánuje realizovat, nemohou být v dostatečné míře dosaženy členskými státy a že proto mohou být lépe naplněny aktivitami EU.

Třetím krokem evropského legislativního procesu je přijetí, odmítnutí či změna parlamentního návrhu Radou EU. Pokud Rada návrh schválí, je přijat.

Dalším krokem, pokud nebyl návrh již schválen, je vrácení návrhu zpět do Evropského parlamentu. Na základě příslušných výborů pak Parlament přednese stanovisko ve druhém čtení. Schválí, odmítne či pozmění stanovisko Rady absolutní většinou (367 hlasů).

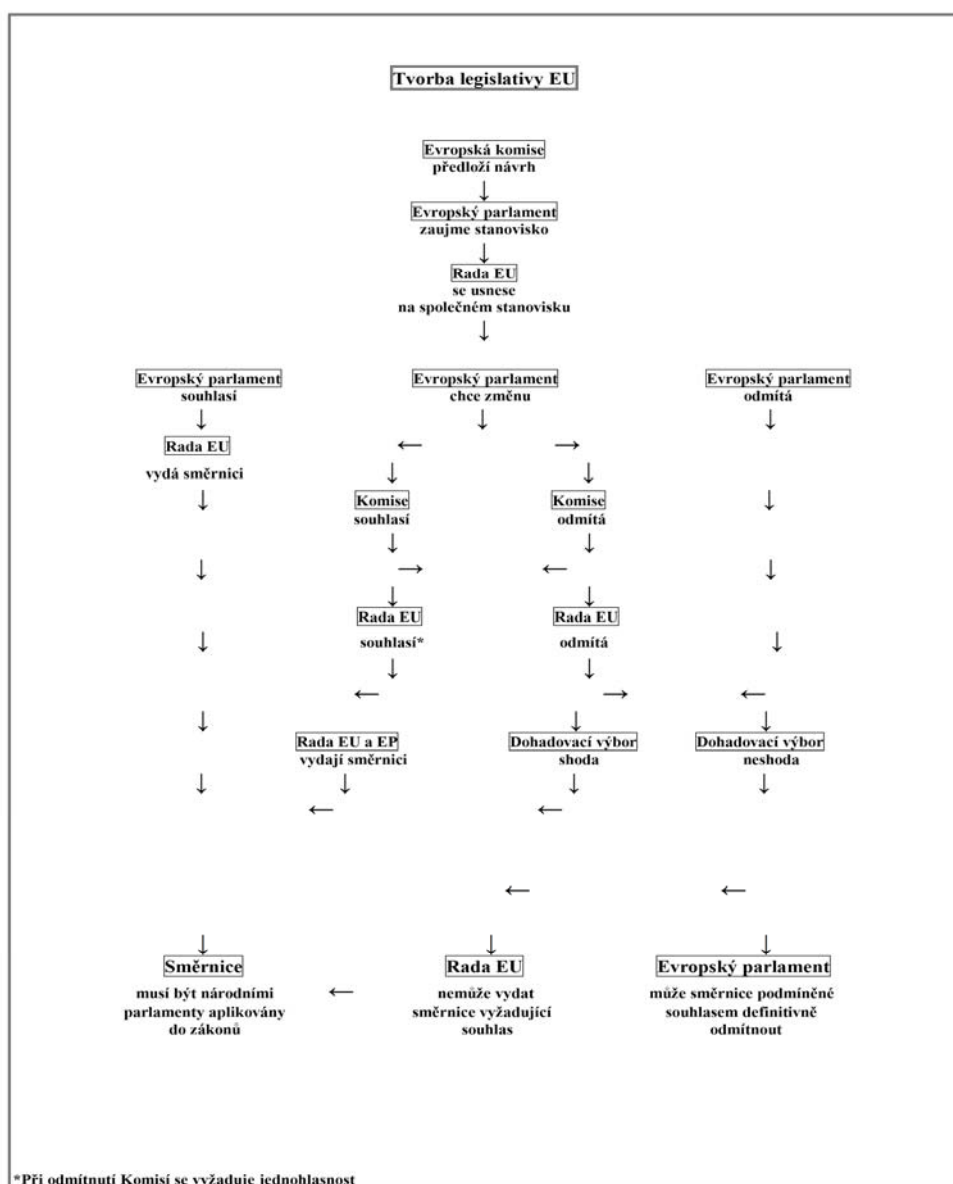

Schéma 2

V pátém kroku vezme Evropská komise v úvahu novelizace Evropského parlamentu a postoupí novelizovaný návrh Radě. Ta buď přijme změny provedené Evropským parlamentem, které přijala Komise kvalifikovanou většinou, nebo je pozmění jednomyslným hlasováním. V případě neshody mezi Evropským parlamentem a Radou EU se sejde smírčí výbor složený ze členů Rady a delegace EP (zasedá maximálně po dobu šesti týdnů). V naprosté většině případů dosáhnou strany sporu shody. Tu pak vyjádří ve společném textu.

V posledním bodě je Evropský parlament přizván ke stvrzení svého souhlasu ve třetím čtení. Následně podepíše ministři z Rady EU schválený zákon. Není-li dosaženo shody, návrh na evropský zákon je pokládán za nepřijatý. Více podrobností o legislativním procesu v EU na webových stránkách MŽP [Kriegová, 2005].

Informace o procedurách jednání a legislativním procesu a funkci jednotlivých orgánů Unie vymezuje jednotlivým subjektům hranice, ve kterých se pohybují. Pro lobbyisty i lobbující NGOs je nesmírně důležité tyto základní fakta znát, aby vůbec mohli nějakou činnost na úrovni EU vykonávat.

II.2. Lobbying a jeho regulace

2.1. Vymezení pojmu

Slovo lobby znamená v angličtině chodba. Pochází z počátku 19. století, kdy se na chodbách britského parlamentu i amerického Kongresu snažili různí lidé sdělit poslancům své potřeby a názory a ovlivnit jejich rozhodování. Slovo lobby tedy začalo znamenat nějaký zájem, který se snaží prosadit, slovo lobbying pak aktivity, které vedou k dosažení těchto zájmů [Gajdoš, 2004, str. 35].

Schendelen pak charakterizuje lobbying jako „*nekonvenční snahu o dosažení požadovaného výsledku nebo prosazení vlivu*“, který by neměl být ztotožňován s konečným ovlivněním [Schendelen, 2004, str. 211].

Dnes se lobbying charakterizuje nejčastěji jako odborná a specializovaná činnost jednotlivců či skupin, které se snaží o ovlivnění legislativního procesu za použití celé škály prostředků, vylučujících korupční výměnu služeb [Kučera, 2004, str. 30]. Za předpokladu, že lobbying neobsahuje korupční praktiky, jde o žádoucí prvek v demokratickém procesu rozhodování, který může přispět ke kvalitě zákonů. Legislativci totiž často nemají přímý přístup k informacím o dopadu legislativního návrhu na zájmy jednotlivých skupin a také nemají přístup k hlubším či odborným informacím o problému. Cílem lobbyingu je nejčastěji úprava, formulace, přijetí či zamítnutí zákona nebo změna postoje politické autority.

Dotčený jednatel či skupina nemusí lobbovat přímo, mohou využít služeb profesionálního lobbyisty, který pak za úplatu hájí zájmy dotčené skupiny. To, co považuje většina lidí za lobbying, tedy komunikaci s představiteli vlády nebo parlamentu, je jen malá část práce lobbyistů. Mnohem více času stráví přípravou, informováním klientů a komunikací s dalšími zainteresovanými skupinami. Více se o práci lobbyistů zmíním v jedné z dalších kapitol.

Lobbying má však i svá úskalí. Pro většinu české společnosti znamená lobbying synonymum pro korupci. Za tento fenomén může jak netransparentnost

lobbovacího procesu, v důsledku které může být pokušení vypomoci si při lobbování korupčními technikami příliš velké [Růžička, 2006, str. 23], tak negativní kontext, ve kterém je pojem lobbying používán v médiích. Kdyby se oficiálně vědělo, kdo u koho a za co lobbuje, přispělo by to k větší transparentnosti a důvěře v lobbying. Ten, kdo se u nás zabývá lobbyingem se ke své činnosti většinou nehlásí. Rudolf Kučera tvrdí, že mnoho lobbyingových společností se skrývá za název PR společnosti, taktéž veřejní činitelé se snaží, aby se nevědělo kdo a za co u nich lobbuje. Toto jednání obou stran budí nedůvěru a důvodné podezření z neférového jednání [Kučera, 2004, str. 29]. V zemích, kde je lobbying běžnou součástí tvorby legislativy, se proto vyžívají různé techniky regulace lobbyingu. V následující kapitole uvedu dvě formy regulace lobbyingu v zemích, kde lobbying vznikl.

2.2. Regulace lobbyingu

Regulace lobbyingu je velmi důležitým faktorem v rámci lobbovacího procesu. Buď totiž nějakým způsobem upravuje nebo neupravuje hrací pole pro jednotlivé hráče v legislativním procesu. Vzhledem k tomu, že kolébkou lobbyingu jsou Spojené státy a Velká Británie, rozepsala jsem v následujících kapitolách úpravy lobbyingu v těchto zemích a tudíž i odlišná pravidla lobbyingu. Subjekty z obou zemí jsou navíc velmi silnými lobbyisty v Bruselu. Dále pak následuje popis situace v ČR a na Slovensku a nakonec v Evropské unii.

2.2.1 Regulace lobbyingu v USA

Ve Spojených státech jde především o legislativní regulaci peněz v politice. K první regulaci lobbyingu došlo v USA již v roce 1935. Nešlo však o plošné, nýbrž sektorální omezení. Public Utility Holding Company Act, přinesl řadu omezení a zákazů vztahujících se na firmy operující v oblasti inženýrských sítí. O rok později byl schválen stejný zákon pro rejdaře a loďaře a později pro cizince.

Větší kontrolu ovlivňování legislativy přinesl v USA v roce 1946 až Federal Regulation of Lobbying Act (FRLA), který již omezoval lobbying na federální úrovni. Tento zákon byl součástí poválečné reformy Kongresu a již ve své době byl považován za slabý zákon. Udával povinnost registrovat zaměstnavatele lobbyistů¹⁰. Zákon se však nevztahoval na úředníky a novináře, kteří vykonávali svou práci, dále na osoby vypovídající před výbory Kongresu pro nebo proti návrhům zákonů a pro ty, pro něž nebyl lobbying primární aktivitou. Dokázat, zda lobbying je nebo není primární aktivitou, však bylo sporné. Taktéž osoby vypovídající dobrovolně před Kongresem byli často lobbyisté. Obě skupiny byly tudíž zproštěny povinnosti registrace [Růžička, 2004, 21].

Nynější právní úprava lobbyingu, Lobbying Disclosure Act (LDA) z roku 1995, se snaží odstranit nedostatky FRLA. Snaží se o přesnější definice lobbyingu i lobbyisty, vymezuje podmínky a udává finanční limity, za kterých vzniká povinnost registrace lobbyistů¹¹, nakládání s federálními finančními prostředky při lobbyingu a provozování lobbyingu odcházejícími členy výkonné i zákonodárné moci [Růžička, 2004, str. 21-22].

Kromě zákona o lobbyingu existují v USA etické kodexy Sněmovny reprezentantů i Senátu. Na druhé straně pak vlastní etický kodex také Americká lobbyistická liga (ALL). Etické kodexy zakazují nezákonné aktivity a přijímání darů, dovolují však některé výjimky, kterých se dá při přijímání darů využít. Může jít o charitativní setkání či tzv. Fact-Finding Trips, což je vlastně pozvání legislativců na školení do oblíbených letovisek, hrazené lobbyistou. Kromě federální regulace však existují regulace lobbyingu i v jednotlivých státech USA, které jsou obvykle mnohem přísnější než vlastní LDA, např. v detailech požadovaných informací při registraci .

¹⁰ FRLA definoval lobbying jako činnost jednotlivců či skupin získávajících peníze nebo jinou materiální náhradu za účelem ovlivnit nebo změnit přijetí zákona v Kongresu. Tito jedinci museli každé čtvrtletí ohlašovat jména a adresu těch, od nichž pocházely příjmy více než 500 USD. Povinnost registrace vznikala od okamžiku, kdy byl mezi lobbyistou a tím, pro koho měl lobbyista pracovat, učiněn první kontakt. [Růžička, 2004, str. 20].

¹¹ Lobbyista je podle LDA člověk, který je placený za služby zahrnující více než jeden akt a trávící 20% svého času lobbyistickými aktivitami ve prospěch klienta a to po dobu více než 6 měsíců. Povinnost registrace (u Secretary of Senat a Clerk of the House of Representatives) mu vzniká do 45 dnů od prvního kontaktu s klientem. [Růžička, 2004, str. 19]

2.2.2. Regulace lobbyingu ve Velké Británii (GB)

Ve Velké Británii existuje rovněž celá řada regulací. Od roku 1889 je možné potírat korupci podle zákona o prevenci korupce (PCA) a zároveň podle případů ve zvykovém právu (Common Law). Tento systém se dost liší od evropského kontinentálního práva. Současný systém regulace lobbyingu byl přijat až na počátku devadesátých let. Šlo o přechod od neformálních pravidel, které byly umožněny díky zvykovému právu, k více formalizovanému přístupu [Rychetník, 2004, str.6].

V roce 1994 byl ustaven ministerským předsedou Johnem Mayorem Výbor pro etické standardy ve veřejném životě (CSPL). Ve stejném roce se ustavila také Asociace profesionálních politických konzultantů (APPC)¹². Etický kodex APPC klade důraz na poctivost jednání s klientem i s institucí. Lobbyista nesmí nabízet veřejným činitelům žádné výhody či finanční prostředky a ani sám nesmí nic takového přijmout, musí upozornit klienta, pokud by prosazování zájmů bylo nezákonné nebo neetické a odmítnout se na takovéto činnosti dále podílet.

Na druhé straně tedy pracuje CSPL, který vymezuje model chování veřejných činitelů, a to členů Dolní sněmovny i Sněmovny lordů. Tento výbor byl založen na základě několika korupčních skandálů veřejných činitelů. Nemá však za úkol soudit, ale koordinovat a iniciovat veřejnou debatu. Vychází ze skepse vůči všem regulacím a preferuje samoregulaci. Vytváří tak neformální, ale účinný, společenský tlak na dodržování dohodnutých pravidel.

V roce 1995 tak vznikly na popud CSPL nové regulační mechanismy. Prvním je Výbor pro etické standardy a imunitu (SPC) a druhým funkce parlamentního zmocněnce pro etické standardy. Úkolem zmocněnce je spravovat registr

¹² Hlavní cíle, které si APPC klade je zajistit transparentnost práce lobbyistů a vytvoření seznamu lobbyistů, který je zveřejněn na webových stránkách APPC, dále pak podporuje vysoký etický standard zveřejněním etického kodexu, který se členské firmy zavazují plnit. Členství v APPC pak funguje jako doporučení, pro klienta je naopak zárukou etického jednání dané firmy [Rychetník, 2004, str. 13].

finančních zájmů poslanců¹³ a vyšetřovat stížnosti na poslance, které pak předá k posouzení SPC. O rok později byl schválen poslanecký etický kodex, který byl v průběhu let novelizován. Navazuje na sedm principů veřejného života CSPL a doplňuje je o dalších osm zásad [Rychetník, 2004, str. 8].

2.2.3. Regulace lobbyingu v České republice (ČR) a na Slovensku (SR)

O nutnosti regulace lobbyingu v ČR se začíná mluvit stále více v souvislosti se stále se množícími případy korupčního jednání. V ČR sice existuje poměrně rozsáhlá legislativní úprava, ta je však velmi nedokonalá. Situace v ČR souvisí se zkušenostmi z minulého režimu, kdy se bez úplatků nedosáhlo ničeho. Nyní, 16 let po změně politického režimu u nás, je však politická kultura ještě značně nevyspělá a proto se nedá mluvit o samoregulačních nástrojích, které můžeme nalézt v některých zemích, kde má lobbyng dlouholetou tradici.

Důkazem nutnosti jednat, je v ČR např. vydání sborníku Lobbyismus versus korupce I. (2004), který provázal seminář 9. 12. 2004, následovaný druhým sborníkem shrnujícím výsledky semináře. Projekt vznikl na základě grantové smlouvy mezi Nadací Open Society Fund Praha a Institutem pro středoevropskou kulturu a politiku. Cílem projektu bylo zmapovat situaci v ČR a konfrontovat ji se stavem lobbyingu ve světě a prodiskutovat možnou formu lobbyingu v ČR, případně zda je možné aplikovat poznatky ze zahraničí v českém prostředí. Dlouhodobým cílem projektu pak je postupná změna společenského a politického prostředí v České republice. *„Změna od dosavadního, silně korupčního politického prostředí ovládaného silnými lobbyistickými skupinami, které neprůhledným způsobem zastupují převážně konkrétní lokální zájmy, k prostředí, které bude v daleko větší míře akceptovat zájmy obecné“* [IPEK, 2006].

Lobbyng jako takový není v ČR právně upraven. Korupce v ČR je upravena trestním zákonem 140/1961 Sb., který má vlastní část o úplatkářství. Zákon

¹³ Jinak také Protokol finančních zájmů poslanců (Register of Members Interests) je hlavním nástrojem regulace lobbyingu. Britský přístup reguluje příjemce lobbyingu, tedy poslance. Poslanci sami nesmí lobbovat a musí registrovat své trvalé finanční zájmy a ohlásit veškeré další i očekávané příjmy, do předepsaného formuláře. Formulář doplňuje poslanec každý půlrok.

rozlišuje tři druhy úplatkářství – přijímání úplatků, nabízení úplatků a nepřímé úplatkářství (pokud přijme úplatek ne veřejný činitel, ale někdo, kdo na něj působí při rozhodování). Dokázat korupční jednání je však nesnadné a taktéž spodní hranice trestu této právní úpravy je příliš nízká [Baloušová, 2005, str. 45].

Dalšími zákony, které se snaží zamezit korupčnímu jednání je zákon o střetu zájmů 238/1992 Sb., který byl v roce 2004 novelizován. Udává povinnost poslancům, senátorům, krajským zastupitelům a zastupitelům obcí s rozšířenou pravomocí podávat přiznání o příjmech. Přiznání se podávají příslušným kontrolním výborům a mají do nich možnost nahlédnout všichni občané a podat námitky. Pokuta za nesprávné vyplnění přiznání je však ve srovnání s příjmy a možnostmi příjmů velmi nízká. Podle Adriany Krnáčové z české pobočky Transparency International je česká úprava velmi slabá a řešením by bylo pouze přijetí nového zákona [Baloušová, 2005, str. 46].

Jiná situace než v ČR panuje v současnosti na Slovensku. Již několik let tam funguje poměrně přísný zákon o střetu zájmů. Podle něj podávají přiznání o příjmech nejen poslanci a zastupitelé, ale i rektori univerzit, soudci Ústavního soudu a ředitel Slovenské informační služby. Přiznání se vztahuje taktéž na manželky či manžely a nezletilé děti, žijící ve společné domácnosti s těmi, kteří mají povinnost přiznání podat. Slovenští zákonodárci mají omezené možnosti podnikání. Pokud probíhá hlasování o nějaké novele zákona související s podnikatelskými aktivitami veřejného činitele, musí tento fakt předem oznámit [Baloušová, 2005, str. 46]. Navíc existují ve slovenské úpravě oproti českému zákonu mnohem tvrdší sankce. Pokud by došlo k nepravdivému přiznání, hrozila by poslanci až ztráta mandátu.

Změna postojů k lobbování v ČR je jistě dlouhodobým procesem. Institut pro politickou a ekonomickou kulturu (IPEK) doporučuje doplnit stávající nepostačující právní úpravu o podrobnou cílovou regulaci. Nabízí pro to dvě možná řešení:

1. Dobrovolnou, veřejnou registraci lobbyistických firem
2. Normativní regulaci

Veřejná registrace u zákonodárského výboru by pro lobbyistické firmy musela přinášet určité výhody (lepší přístup k legislativcům než u firem neregistrovaných). To by firmy motivovalo k registraci. Seznam registrovaných firem by byl veřejný, což by zvýšilo transparentnost celého zákonodárského procesu a posunulo vývoj politické kultury u nás dobrým směrem. Později by lobbyistické firmy mohly založit po vzoru GB nebo EU vlastní organizaci s vlastním Code of Conduct (etickým kodexem) a fungovat na principu seberegulace [IPEK, 2005, str. 5-6].

Druhým řešením by byl po vzoru USA nový zákon o lobbyingu, který by definoval pojmy: lobbyista, lobbyistický kontakt a lobbyistická činnost. Zákon by stanovil účastníkům legislativního procesu povinnost oznamovat lobbyistickou činnost. Narozdíl od právní úpravy v USA by povinnost registrace pro lobbyistické firmy nebyla povinná (tato úprava by mohla diskriminovat registrované firmy oproti firmám černým, neregistrovaným). Nejlepším řešením by proto mohl být zákon po vzoru americké legislativy s liberálnějším britským pojetím dobrovolné a výhodné registrace lobbyistických firem [IPEK, 2005, str.6].

2.2.4. Regulace lobbyingu v EU

V Bruselu, ale i na národní úrovni členských států, existuje celá řada registrovaných lobbyistických firem, snažících se ovlivnit tvorbu evropské legislativy. Firmy často zaměstnávají bývalé úředníky EU a díky tomu se velmi dobře orientují v problematice jednotlivých směrnic a nařízení a zároveň ovládají pravidla evropského lobbyingu. Zájemci o služby těchto lobbyistických firem si tak vybírají nejen podle nabídky, ale i podle výsledků jednotlivých firem. Také ze strany poslanců EP (MEPs) a úředníků EK je lobbying vítanou součástí rozhodovacích procesů v případě, že je jasné, za koho daná firma lobbuje.

Lobbyistické skupiny v Bruselu jsou podle Rudolfa Kučery velice prospěšné pro tvorbu evropského práva i informování zainteresovaných subjektů z členských i nečlenských zemí. Kučera dále konstatuje, že existuje asi dvě stě kanceláří, které

se specializují na lobbying v Evropské unii a poskytují služby převážně japonským a americkým zákazníkům, ale hlavně dalších asi tisíc pět set zájmových organizací a lobbyistických agentur na evropské úrovni se sídlem v Bruselu, které se zaměřují na ovlivňování jednotlivých politik EU [Kučera, 2004, 30]. Jejich další úlohou je informovat zájemce o dění v Bruselu na národní úrovni a pomáhat jim s formulací vlastních požadavků a následně snaha o prosazení těchto požadavků. Monitorovat dění je náročné, protože i malé nařízení nebo předpis může mít pro zainteresované strany velké důsledky, ať již pozitivní nebo negativní. Je nutné provést analýzu, co se vlastně děje, nebo jaké se otevírají nové možnosti, a vytvořit strategii dalšího postupu. Následně je potřeba co nejrychleji konzultovat pozice s politickými aktéry, ale je nutné určit, s kým je vlastně nejefektivnější jednat nejdříve a také jakou formu si zvolit (přímé osobní kontakty, seminář, atd.). Všechny tyto úkony jsou hlavní prací lobbyistů. Ti pak musí při své práci zachovávat transparentnost, což je na ně také jediným požadavkem [Kučera, 2004, 31-32].

V EU funguje etický kodex lobbyistů¹⁴, který je ale dobrovolný. Pokud však dojde k jeho porušení, organizace se zdiskredituje a nikdo s ní již nebude spolupracovat. Kontrola zde vychází ze seberegulace. Aby byla lobbyistická firma úspěšná, musí mít dobrou pověst. V roce 1997 byla založena Asociace profesionálů působících v oblasti evropských záležitostí (SEAP). Jejím cílem je podpora transparentnosti a otevřenosti lobbyingu a dále dbá na dodržování etických standardů svých členů. Členství v SEAP je dobrovolné, členy se stávají organizace a jednotlivci, pokud se zaváží dodržovat Code of Conduct [Růžička, 2006, str.23].

V roce 2001 vydala Evropská komise Bílou knihu o evropském vládnutí [Evropská komise, 2001], podle které by se mělo zabránit jednostrannému informování evropských zákonodárců a upřednostňování určitých skupin. V roce 2002 pak Evropská komise vydala Sdělení, ve kterém upřesňuje vztah Komise k lobbyistickým skupinám. Požaduje, aby před jednáním s lobbyistickou organizací bylo jasné téma slyšení a o čem se má jednat, dále by mělo být známo

¹⁴ Etický kodex SEAP příloha č. 2

pro koho a za jaké zájmy skupina lobbuje. Výsledek slyšení by poté měl být vyvěšen na internetu [Kučera, 2004, str. 31].

II.3. Lobbying v Evropské unii

Lobbying v EU je svázán především s přijetím Jednotného evropského aktu (SEA) v roce 1986. Jedna z částí dokumentu posílila a rozšířila sféru unijního práva souvisejícího s evropskou politickou spoluprací, ekonomickou a sociální soudržností, rozvojem výzkumu, sociální politikou a politikou životního prostředí [Mazey, Richardson, 1993, str. 3]. Aby usnadnil dosažení těchto cílů, zesílil SEA legislativní pravomoci Evropského parlamentu a odstranil jednomyslné rozhodování v Radě ministrů, týkající se jednotného trhu. Dopad SEA na tvorbu politiky Společenství byl dvojitý.

1. Rámec komunitárního práva byl rozšířen na oblasti práva, které předtím náleželo do pravomocí členských zemí.
2. Reforma rozhodovacího procesu ve Společenství oslabila vliv národních vlád na tvorbu práva na úrovni ES.

Rozhodnutí přijatá Maastrichtskou smlouvou v prosinci 1991 byla dalším impulsem k evropské integraci a zároveň pokračovala ve snižování pravomocí národních vlád členských států. V podstatě došlo ve Společenství k přesunu pravomocí ve tvorbě politiky v mnoha oblastech a to od národních vlád na úroveň orgánů EU. Tyto změny způsobily nárůst lobbyingu zájmových skupin na evropské úrovni [Mazey, Richardson, 1993, str. 3].

I když nebyl lobbying na evropské úrovni novinkou ani před přijetím Maastrichtské smlouvy, byl nárůst skupin a úrovní ovlivňujících vznik a následnou implementaci evropské legislativy velmi strmý. Před přijetím SEA byly snahy o lobbying v ES vedeny spíše skrze politické subjekty na národní úrovni. To dokazuje sílu tehdejší Rady ministrů (dnes Rada EU) a národních vlád obecně. SEA posílil a zformoval pravomoci Evropské komise k zahájení tvorby komunitárního práva v oblastech jím určených (viz výše) [Hull, 1993, str. 82].

Na to reagovaly zájmové skupiny na všech úrovních. Zvětšil se počet tzv. „Eurogroups“, které jsou vlastně evropskými sítěmi nejrůznějších organizací a průmyslových odvětví. Tyto sítě se snaží o lobbying v jejich specializovaných odvětvích. Také sdružení na národních úrovních se snaží nezávisle lobbovat na

evropské úrovni a to především v případech, kdy si nejsou rovna, nebo si konkurují se svými evropskými protějšky, či mají problémy s politikou vlastní vlády. Dalším, kdo je v Bruselu reprezentován, jsou nadnárodní společnosti nebo ekonomicky silné firmy. Ty se snaží o prosazení svých zájmů buď pomocí vlastních PR nebo skrze profesionální lobbyistické firmy. Také regionální a lokální úřady v celé EU se během posledních let staly více aktivními lobbyisty. A konečně vlády a skupiny z nečlenských zemí se v Bruselu více zaktivizovaly. Velmi silnou lobby v Bruselu jsou japonské a hlavně americké zájmové skupiny [Mazey, Richardson, 1993, str. 9].

3.1. Lobbying v orgánech EU

3.1.1. Evropská komise

Na které aktéry se v procesu tvorby a rozhodnutí o evropské legislativě obrátit záleží na celé řadě faktorů. Aktéři v Evropské komisi a okolo ní hrají klíčovou roli v každém rozhodovacím procesu. Určují časový harmonogram a obsah sekundární legislativy, sestavují většinu doplňkových rozhodnutí a přispívají k primárnímu právu i k jurisdikci soudního dvora. Nejvýznamnější osoby pro lobbyistické organizace zaujímají nižší úřednické kategorie A a vyšší stupně kategorie B [Schendelen, 2004, str. 91]. Ti totiž sepisují první návrh konečného rozhodnutí, nebo dostávají tento návrh zvenčí, především od expertů začleněných ve výborech, nebo pracujících samostatně. Asistenti těchto úředníků často zprostředkovávají kontakt s vnějším světem a tedy i zájmovou skupinou. Úředníci nejvyššího stupně kategorie A určují cíle, kontrolují texty navrhované úpravy a mohou ovlivňovat práci úředníků středního stupně. Činí tak však pouze v raném stádiu tvorby dokumentu, poté je ve většině případů tvorba dokumentu již plně v kompetenci středního stupně úředníků [Schendelen, 2004, str. 91].

Pro úspěšné prosazování zájmů by měla mít zájmová skupina na zřeteli dvě kritéria. Za prvé se musí v EK soustředit nejen na úředníky ve formálně odpovědné jednotce, ale i na úředníky v potencionálně konfliktních oblastech politiky (ŽP x průmysl). Ti totiž mohou působit skrze jednotlivé DG, ale i jinou

cestou jako intervenující strana. Druhým kritériem jsou politické preference úředníků. Zájmová skupina by měla rozpoznat spojence i protivníky, neboť ti jí dopomohou k úspěchu či neúspěchu. Preference aktérů jsou závislé na hodnotách daného sektoru, ale i vnitrostátních nebo osobních hodnotách. Spojenci se nejčastěji hledají mezi krajany a pracovníky expertních výborů a agentur. Často mohou tvořit spojence nebo oponenty experti zastupující veřejné či soukromé organizace vzniklé na jiných úrovních a lze se na ně tedy obrátit již tam [Schendelen, 2004, str. 92].

Zájmové skupiny, které se snaží o ovlivnění obsahu práva EU soustředí své síly především na úředníky Komise, kteří připravují hrubý návrh směrnice [Mazey, Richardson, 1993, str. 5-6]. Snaží se často ovlivnit úředníky z více než jednoho DG. Ve skutečnosti jsou totiž úředníci Komise pro lobbyisty nejlépe ovlivnitelnou skupinou v Komisi. Úředníci sami se snaží o úzkou spolupráci s nejrůznějšími zájmovými skupinami a experty a expertními skupinami z národních států, kvůli různorodé legislativě, technickým standardům a organizační struktuře v jednotlivých členských zemích [Mazey, Richardson, 1993, str. 10]. Problémem pro zájmové skupiny je nepředvídatelnost evropské politiky. I když Komise vydává na počátku každého roku svůj legislativní program, konečné rozhodnutí Rady EU může ovlivnit množství dalších nátlakových prvků. Navíc využívají národní vlády svého předsednictví v Radě ministrů k propagaci preferovaných změn a politik, zatímco evropští poslanci, ministři a zájmové skupiny se snaží tlačit Komisi jimi preferovaným směrem.

3.1.2. Evropský parlament

Klíčovými osobami pro lobbyistické skupiny v EP jsou především zpravodajové, dále pak předsedové komisí a koordinátoři politických stran. Mezi nimi lze nalézt spojence i protivníky. Další skupinou jsou řadoví členové těchto institucí, kteří mohou hrát v rozhodovacích procesech důležitou roli. Počet osob zapojených do vypracování Zprávy se v každém z těchto orgánů pohybuje okolo 10 lidí. Rozsah jejich vlivu je sice omezen na zpracování obecného kontextu legislativního návrhu, ale pro konečný výsledek může být rozhodující [Schendelen, 2004,

str. 92]. Poslanci EP navíc disponují spolurozhodovací pravomocí, mohou tedy zasahovat do připravované i delegované sekundární legislativy. Výhodou pracovníků EP je, že se částečně pohybují také v mateřské zemi. Mohou být tedy kontaktováni zájmovými skupinami doma.

U MEPs fungují také různé typy faktorů (viz dále), které mohou ovlivnit výsledky rozhodování. S využitím operačního faktoru přátelství lze přes známé z vlastní politické strany ovlivnit Komisi, CORREPER nebo Radu EU [Schendelen, 2004, str. 97].

Protože jsou europoslanci voleni, hrají politické strany a to jak domácí, tak evropské, důležitou roli pro lobbying. Pokud má domovská strana v programu nějaký bod, předpokládá se, že bude europoslanec v Evropském parlamentu hlasovat podle něj. Zároveň je však na poli EU přidružen k jedné ze sedmi politických frakcí, které hájí také určité hodnoty a tudíž lze europoslance kontaktovat i skrze ně. To dává šanci evropským sítím, neboť mají možnost lobbovat dvojitým způsobem – přímo v Bruselu skrze svou evropskou pobočku a zároveň skrze své členy v jednotlivých členských zemích.

Podle Libora Roučka mají politické frakce uvnitř Evropského parlamentu velký vliv na rozhodování poslanců. Frakce provádějí pro MEPs servis ohledně pozměňovacích návrhů přijímaných směrnic (je jich velké množství a jednotliví europoslanci nejsou schopni si sami vytvořit stanovisko ke všem pozměňovacím návrhům). Zároveň se na úrovni politických frakcí vyjednává kompromis s jednotlivými stranami dané problematiky (př. REACH – chemický průmysl vs. ekologické organizace) a také kompromis s ostatními politickými frakcemi v Evropském parlamentu. Aby návrh v Evropském parlamentu prošel, musí se dojít ke kompromisu mezi jednotlivými frakcemi a proto vyjednávání probíhá zejména mezi velkými evropskými politickými stranami. Váhu má však i stanovisko mateřských stran, které se objeví především v Radě EU. Europoslanec se tak rozhoduje na základě množství faktorů – ovlivní ho jak informace od jednotlivých opozičních lobby, tak stanovisko evropské politické frakce i mateřské strany skrze finální postoj vlády členského státu (rozhovor s L. Roučkem).

3.1.3. Rada EU

Zde jsou nejdůležitějšími aktéry národní úředníci v pracovních skupinách COREPERu a ve specializovaných výborech zahrnujících všechny tři pilíře. Ti určují postoj Rady a stojí za většinou rozhodnutí, která ministři podepíší. Do svých funkcí jsou voleni v členských státech, proto mohou být ovlivňováni již na jejich území. Další kategorií jsou úředníci v Generálním sekretariátu Rady (SG). Ti, podle Schendelena, stejně jako osoby pocházející ze země, která v daném období právě předsedá, používají různé druhy politického manévrování. Jako příklad uvádí pravomoci osob z předsedající země. Mají na starosti řízení množství jednání na všech úrovních¹⁵, dohlížíjí na SG a reprezentují Radu před ostatními orgány, médii a vnějším světem obecně. Jsou také odpovědní za uvádění návrhů do programu jednání a za implementaci rozhodnutí. Ve skutečnosti však mohou jako zástupci předsedající země určovat čas jednání a tedy aktivní arény, měnit pořadí témat na seznamu agendy, zprostředkovávat komunikaci mezi znesvářenými členy, navrhopvat kompromisy, vypracovávat závěry jednání a rozhodovat o jejich ukončení, rozhodovat o tom, že návrh dosáhl potřebné většiny hlasů, zasahovat do dělby práce a přijímání nových pracovníků SG a formulovat oficiální sdělení pro veřejnost [Schendelen, 2004, str. 92 - 93].

3.2. Další významní hráči

Kromě těchto tří unijních orgánů, které jsou pro lobbying v Bruselu asi nejdůležitějšími, je možné se obrátit na celou řadu dalších úředníků z ostatních orgánů EU a zainteresovaných aktérů, kteří nepatří do unijního systému [Schendelen, 2004, str. 72-73]. Z první skupiny mají na rozhodování Evropského soudního dvora vliv generální advokáti a zpravodajové. U Účetního dvora mají pak tento vliv výzkumní pracovníci. Ředitelé inspekčních agentur pak mají kvůli nedokonalé vládě práva možnost vrátit sporné téma zpátky mezi projednávanou

¹⁵ COREPER, zvláštní rady, pracovní skupiny a summity

agendu. Také pracovníci právních servisů u DGs, kteří jsou konzultanty vysokých úředníků, mohou následkem správného lobbyistického tlaku poskytnout odlišné doporučení či odbornou radu než bez tohoto tlaku. Rovněž překladatelé mají významnou funkci na formování agendy. Při převádění právně závazných předpisů do oficiálních jazyků EU může malá změna formulace znamenat výrazný rozdíl konečného výsledku.

Do druhé skupiny pak spadají ti, kteří nepatří do systému EU. Mohou jimi být nátlakové skupiny na unijní i národních úrovních - stálí zástupci firem (PR), nadnárodní společnosti a nevládní organizace sídlící v Bruselu. Ti všichni mají s evropskými orgány zavedené vztahy a utvořené informační kanály [Schendelen, 2004, str. 93].

3.3. Faktory a vektory lobbyingu v EU

3.3.1. Faktory lobbyingu v EU

Podle Schendelena lze faktory, jichž lze při lobbyingu v EU využít shrnout do čtyř hlavních skupin. Jsou to kulturní faktory, formální faktory, operační faktory a faktory, týkající se rozhodování.

Kulturní faktory představují politické hodnoty a koncepty a také hodnoty režimu. Nové kulturní faktory přinášejí většinou zelené a bílé knihy. V pozitivním případě jich lze velmi dobře využít pro své zájmy, v negativním se pak lze stáhnout na neutrální půdu [Schendelen, str. 95]. Lobbyisté se dnes snaží pomocí hodnot vytvořených v 90-tých letech popohnat nebo přibrzdit vývoj v určité oblasti. Schendelen uvádí jako příklad subsidiaritu, která je často využívána jako nástroj v sociální a environmentální politice EU, transparentnost, která je využívána k přibrzdění probíhajících vyjednávání, a recipocitu, využitou ke zdržení otevřeného trhu v plynárenství nebo železniční dopravě [Schendelen, 2004, str. 95 - 96].

Formální faktory představují procesy rozhodování a rozhodovací procedury. Při použití odlišných metod rozhodování a odlišných procedur rozhodování (jsou zmíněny výše) může nastat zásadní rozdíl ve výsledku. Záleží také na tom, zda má dané rozhodnutí statut nezávazného doporučení, směrnice, nařízení nebo vyhlášky. Problémy formálních faktorů jsou jen málokdy již zcela vyřešeny v existujících formálních rozhodnutích a to otvírá prostor pro nové výklady a lobbying. Pokud jsou navíc formální faktory vzájemně provázané, mohou poskytovat prostor k pozastavení nebo naopak urychlení vývoje určité události [Schendelen, 2004, str. 96]. Navíc, pokud se některá lobby cítí být poškozena návrhem Komise, má možnost obrátit se na Evropský parlament. Proti EP se může odvolat u Rady EU a u Soudního dvora se pak může odvolat proti všem orgánům EU.

Operační faktory mohou mít zásadní vliv na konečné výsledky. Může jít o nerovnováhu mezi objemem pracovních úkolů a existujícími zdroji ve všech orgánech EU nebo o rozporný obsah agendy. Obojího mohou lobbyistické skupiny využít ve svůj prospěch. Dalšími důležitými operačními faktory jsou sympatie nebo antipatie. Přes ně lze přenést téma z DG do jiného DG, výboru Evropského parlamentu či do pracovní skupiny Komise. Totéž pak platí pro ostatní orgány EU [Schendelen, 2004, str. 97]. Velmi důležitý operační faktor je také jazyk. Kromě pracovních jazyků Unie se rozhodnutí publikují ve všech oficiálních jazycích Unie. Některá klíčová slova jsou překládána, aniž by měla společnou definici. Zároveň jazyky nejsou identické po sémantické stránce. Proto využívají zájmové skupiny rozdílů v různých jazykových verzích k prosazení svých zájmů¹⁶.

Posledním typem faktorů jsou faktory spojené s rozhodováním. Nejdůležitější pro zainteresovanou skupinu je, aby dala jasně najevo svůj postoj nebo požadavek k tématu, o které má zájem, protože jinak s ní nebude nikdo počítat. Druhým faktorem je, že zájmová skupina musí nabídnout ostatním významným hráčům něco pro ně prospěšného či zajímavého, jinak bude kritizována a přehlížena

¹⁶ Příkladem je kauza s dioxiny, kdy francouzští zemědělci argumentovali, že odpadní kal, který byl zakázán, ale pro nějž neexistovala definice, není odpadem, ale hnojivem [Schendelen, 2004, str. 98].

[Schendelen, 2004, str. 98]. Oba tyto faktory musí být neustále vyvažovány a jsou výsledkem dobré přípravy zájmových skupin.

3.3.2. Vektory lobbyingu v EU

Vektory jsou vlastně nově vytvořené faktory. Vektorový přístup na rozdíl od faktorového znamená, že zájmová skupina manipuluje relevantní arénou s cílem získat očekávaný vliv. Vektorový přístup je velmi rafinovaný a předpokládá pracovat s časem, aktéry, tématy a dalšími okolnostmi několik tahů dopředu. Také vektory shrnuje Schendelen do čtyř skupin korespondujících s faktory – kulturní vektory, formální vektory, operační vektory a vektory spojené s rozhodováním.

Kulturní vektory představují politické koncepty, politické hodnoty a režimní hodnoty. Jde v podstatě o změny konceptů témat a o manipulaci s nimi¹⁷.

Příklady manipulace s tématy

Klíčové téma	Vylepšená verze
Dovoz levného textilu	Dětská práce
Dovoz piva	Životní prostředí
Kožešinový průmysl	Práva zvířat
Nakupování osvobozené od daně	Zaměstnanost
Dotovaný vývoz potravin	Humanitární pomoc
Ropné zásoby	Bezpečnost
Společná zemědělská politika (stará)	Potravinová soběstačnost
Společná zemědělská politika (nová)	Udržitelný rozvoj
Konkurenční nevýhoda (nákladní dopravci)	Sociální pomoc
Dotace pro výzkum a vývoj	Globální hospodářská soutěž
Placená osobní doprava	Udržitelná mobilita

Schéma č. 3

Převzato z Schendelen, 2004, str. 217

¹⁷ Jedním z příkladů, které uvádí Schendelen je strategie německého pivovarnického průmyslu, který se snažil o snížení konkurence ze zahraničí prosazováním ekologického přístupu a požadoval, aby se každá láhev a plechovka musela vrátit do země původu, čímž by se výrazně zvýšily náklady na dopravu pro zahraniční konkurenci [Schendelen, 2004, str. 99].

Individuální zájem je v tomto případě přetransformován do podoby tzv. veřejného zájmu. Ústřední hodnoty zde nejsou pouze využívány, tak jako u faktorového přístupu, ale jsou využívány aktivním způsobem a dále rozvíjeny [Schendelen, 2004, str. 99].

Na špičce formálních vektorů stojí reinterpretace formálních procedur a pravomocí, stanovených v základních smlouvách a formálních dohodách. V těchto smlouvách jsou jednotlivé politiky EU předestřeny v obecné rovině, ovšem bitvy o unijní rozhodnutí jsou vedeny v rovině konkrétní a o konkrétní témata. Zájmové skupiny tedy mohou pro dosažení svých cílů převést konkrétní otázku pod obecné heslo (soutěž na volném trhu → zdraví) [Schendelen, 2004, str. 100]. Další možností spadající pod formální vektory je snaha o převedení rozhodování k přijatelnějšímu DG, výboru EP nebo specializované Radě.

Operační vektory souvisí se snahou vlád, průmyslu, asociací a NGOs dosadit své experty do složek EU. Lobbyistická skupina se tak snaží stimulovat poptávku po podpoře svých cílů a naopak odmítnutí konkurenčních. Zvláště důležité jsou opět vektory přátelství, jazyka a ambicí. Přátelství je zde diplomatickou hrou. Je nutné být chápající, naslouchající, se schopností vcítit se do druhých. Jde v podstatě o psychologickou hru. Je také možné koupit informace o zájmech a životním stylu vysokých úředníků v Bruselu [Schendelen, 2004, str. 102]. Ambicí lze využít lobbyingem za kariérní postup pro určitou osobu uvnitř jednotlivých orgánů EU, tím ve většině případů vznikne faktor přátelství. U vektoru jazyka mohou lobbyistické skupiny využívat jednání v mateřském jazyce, nebo přeložit určité rozhodnutí z oficiálního jazyka či mu naopak zamezit, což může konkurenta vyvést z rovnováhy.

Vektory spojené s rozhodováním pokrývají všechny veličiny vyjednávání. Jednou z možností je ustavit mezisektorovou koalici. Dále je možné zpolitizovat dané téma a tím zvýšit jeho publicitu (lze i naopak). Další taktikou pro dosažení výhodnějšího kompromisu je provádět ústupky postupně, zablokovat nebo prosadit výjimku z pravidla, zvýšit vlastní poptávku, atd. Ve stručnosti manipulovat všemi dostupnými prostředky na straně nabídky a poptávky.

Zkonstruování rozhodovacích vektorů vyžaduje opět velmi náročnou předchozí přípravu.

3.4. Odborníci na lobbying – lobbyisté v EU

Lobbyistu je možné definovat jako jedince, který je svým zaměstnavatelem či zadavatelem v pracovněprávním vztahu pověřen prezentovat a hájit jeho zájmy a / nebo zájmy klienta [Gajdoš, 2004, str. 34]. Mohou jimi být občanská sdružení, firmy, obchodní společnosti a ostatní skupiny spoluvytvářející občanskou společnost [Schendelen, 2004, str. 210]. Jako lobbyisté mohou působit také složky vlády, a to buď z vlastní iniciativy, nebo na popud některé soukromé skupiny. Všechny národní vlády mají v Bruselu své oficiální zastoupení, ale jako lobbyisté mohou vystupovat také jejich ostatní tamní pracovníci.

Na úrovni EU pak mohou jako lobbyisté vystupovat DG Komise, parlamentní skupiny nebo pracovní skupiny Rady a zároveň i jednotliví členové. Díky dvojí roli adresátů i odesílatelů mají v lobbyistickém procesu velmi výhodnou pozici [Hull, 1993, str. 86].

Největší úspěch mají v EU ti lobbyisté, kteří vnímají, že komunitární tvorba politiky se na jedné straně prolíná a na druhé straně je mnohem otevřenější než v parlamentech jednotlivých zemí Unie. Podle Hulla existuje sedm bodů, které by měli úspěšní lobbyisté splnit [Hull, 1993, str. 87]:

- Musí mít propracovanou a jasně definovanou strategii
- Musí mít dobře propracovaný svůj vstup, na kterém chtějí stavět a mít přesné informace o situaci
- Musí být dobře připraveni na schůzky, včetně přizpůsobení se jednotlivým případům podle národnosti a jazyka osoby, která má být lobována
- Musí prezentovat svůj případ krátce a jasně a respektovat, že jejich úhel pohledu je pouze jednou částí případu a že zde existuje i odlišný pohled na věc

- Musí mít velmi dobře prostudovanou celou problematiku
- Musí si vybudovat pozici užitečného zdroje informací
- Musí uznávat limity lobbovacího procesu

Příklady přímých a nepřímých forem lobbyingu

Přímé způsoby

Osobní návštěva, dopis, telefon, e-mail
 Pozvání na společenský večírek
 Členství ve výboru
 Formální návštěva, kontakt, delegace
 Leták nebo brožura
 Prezentace v masmédiích
 Politická reklama
 Demonstrace
 Tisková konference

Nepřímé způsoby

Národní asociace
 Národní vláda
 Evropská federace
 Mimounijní síť
 Věda a vědci
 Známé osobnosti
 Úředníci střední úrovně
 Politické strany
 Mediální mobilizace

Schéma č. 4

Zdroj Schendelen, 2004, str. 232

Lobbyingu se lze věnovat jak profesionálně, tak jako doplněk k zaměstnání (např. političtí experti, úředníci, regionální politici). Skutečná profesionalita lobbyisty však nevyplývá z toho, zda je jako lobbyista zaměstnán. Často jsou osoby pracující jako lobbyisté pouze na půl úvazku mnohem profesionálnější [Schendelen, 2004, str. 212]. Lobbyista se musí umět rozhodnout v dilematu,

jak přistupovat k aktérům, ale i k ostatním hráčům. Na výběr má celou škálu přístupů¹⁸.

Musí také vybrat mezi přímými způsoby a nepřímými způsoby lobbyingu (viz. Schéma č. 4). Obě formy mohou být jak formální, poloformální i neformální. Příkladem přímého způsobu na neformální úrovni může být pozvání do divadla nebo osobní návštěva. Poloformálním způsobem je např. lobbying na schůzi výboru. Mezi přímé formální postupy pak patří třeba zaslání oficiálního dopisu. Do nepřímých způsobů lobbyingu patří předání informací skrze spřátelené lobby, skrze vědecké autority nebo celebrity a velmi využívaným nepřímým způsobem lobbyingu může být mobilizace médií [Schendelen, 2004, str. 233].

Nejúspěšnějším způsobem však je propojení několika informačních kanálů. Lobby by se měla snažit o aktivaci jednotlivých ministerstev a asociací v členských zemích Unie pomocí svých členů v těchto zemích a souběžně se propojit s osobami v Evropských federacích, Komisi, Evropském parlamentu a Radě [Schendelen, 2004, str.233]. Dále je možné využít volených politiků. Ti náleží do stranicko-politických uskupení od místních úrovní, přes regionální a národní, až po Evropský parlament, Výbor regionů a Radu. Nevýhodou je, že mohou začít politizovat dané téma a tím úsilí lobby zničit. Lobbyisté proto musí mít cit pro využití jednotlivých kanálů, aby nebyl výsledný efekt chaotický.

¹⁸ Více o přístupech k lobbyingu viz. Dilemata managementu veřejných záležitostí - příloha č. 3 (typická dilemata, která řeší lobbyista před svými rozhodnutími).

II.4. Shrnutí teoretické části

V této části jsem popsala, jak funguje legislativní proces EU a skrze jaké orgány EU legislativa prochází. Tato fakta pak určují, jak se do legislativního procesu zapojit při ovlivňování evropského práva, dále jaké formy regulace lobbyingu ve světě existují a jak jsou pro čistý lobbovací proces důležité.

Velmi důležitou kapitolou je kapitola o Lobbyingu v EU, především díky posledním dvěma podkapitolám, které souvisí s následujícím výzkumem. V této kapitole se píše o tom, jak probíhá lobbying v orgánech EU – myslím, že pro české environmentální NGOs může být důležitý Evropský parlament, neboť europoslance lze kontaktovat ve vlastním jazyce a na domovské půdě, což představuje důležitý operační vektor. Velmi důležité pro lobbying českých NGOs je také operační vektor přátelství – mít v Bruselu, mezi poslanci a na všech důležitých místech, která mohou ovlivnit výsledek, vytvořené přátelské kontakty. A samozřejmě, měli by mít velmi dobré znalosti projednávané problematiky a co nejnovější informace o problematice.

Naopak nepředpokládám, že by lobbyisté z českých environmentálních NGOs měli propracované psychologické profily jednotlivých úředníků a poslanců. Spíše se budou opírat o znalosti tématu a poskytovat odborné studie úředníkům, kteří rozhodují.

Formou ovlivňování mohou být přímé i nepřímé prostředky. Předpokládám, že nejčastější formou ze schématu č. 4 budou z přímých forem ovlivňování: osobní návštěvy, dopisy, e-maily, letáky, brožury, demonstrace a z nepřímých forem: medializace problému, ovlivňování pomocí evropských subjektů a přes českou vládu.

III. Výzkumná část

III.1. Metodologie

Práce využívá metod sociologického výzkumu a to dvou hlavních. To práci přirozeně dělí na dvě části – na teoretickou a na empirickou část. V první části jde o analýzu dokumentů, jako jsou oficiální dokumenty české vlády a EU, webových stránek (převážně unijních) a článků v odborných časopisech.

Ve druhé části se práce opírá o polostrukturované rozhovory, které mají formulován problém a okruhy zájmu. Otázky byly spíše vodítkem pro respondenty, kteří tyto okruhy sami rozšířili a doplnili tak problematiku a otázky pro další respondenty. Rozhovory představují velmi důležitý zdroj informací pro práci. Pokud by bylo nutné upřesnění, či získání konkrétnějších, standardizovanějších dat, proběhlo by druhé kolo dotazování (ústně nebo elektronickou formou). Vzhledem ke snaze, získat v práci spíše představu o dané problematice, než o charakteristikách respondentů, myslím, že výběr metodiky byl postačující.

Výběr vzorku respondentů započal tak, že jsem si na Internetu našla největší environmentální NGOs v ČR, které jsou navíc členy evropských sítí z Green 10. Tento výběr jsem pak konzultovala s vedoucí práce Mgr. Terezou Pospíšilovou a s vedoucím katedry PhDr. Ivanem Ryndou, kteří mi tento výběr doplnili. PhDr. Ivan Rynda mi pak poskytl své kontakty na některé členy těchto NGOs. Jako první jsem udělala 3 rozhovory, při nichž jsem si upravila a lépe definovala okruhy zájmu a rozšířila je o další zajímavé podněty. Tím jsem si připravila sadu otázek, kterou jsem pak používala pro respondenty z NGOs až do konce. U jednoho z prvních tří respondentů bylo potřeba později doplnit některá data, což jsem vyřešila pomocí e-mailu.

Druhou skupinou vzorku byli představitelé lobbovaných institucí. Tento nápad vzešel z konzultace s vedoucí mé práce v průběhu dotazování subjektů z NGOs. Opakovaly se mi především dvě instituce – Ministerstvo životního prostředí

a Evropský parlament – proto jsem uznala za vhodné spojit se s jejich představiteli, abych měla informace i z druhé strany. Otázky, které jsem jim kladla, směřovaly jak k otázkám lobbyingu českých environmentálních NGOs, tak k doplnění informací o fungování orgánů EU.

Všichni respondenti mi poskytli souhlas se zveřejněním jejich celých jmen a zároveň souhlas je pod jejich jménem citovat. Ing. Zuzana Drhová poskytla souhlas se zveřejněním, pokud bude moci své citace autorizovat.

Rozhovory byly také velmi důležité, kvůli odkazům na další respondenty¹⁹. Předpokládala jsem, že se osoby zabývající se lobbyngem evropské legislativy mezi sebou znají, a mohlo by se podařit úplně vyčerpat vybranou problematiku.

¹⁹ Tato technika výběru má název – technika nabalování (snowball technique), jde o formu účelového výběru [Disman, str. 115].

III.2. Nevládní organizace

2.1. Oslovený neziskový sektor v ČR²⁰

Výběr respondentů byl v počátečním stádiu založen na velikosti dané environmentální NGO²¹ nebo na jejím zaměření²². Zuzana Drhová ze Zeleného kruhu charakterizovala českou NGO zabývající se lobbyingem na evropské úrovni jako „větší NGO, která má větší než lokální zájmy a je členem evropské sítě“. Je ovšem pravda, že zájem oslovených NGOs o lobbying evropské legislativy byl různý a měl různé formy. Ve většině případů oslovených subjektů šlo spíše o nepřímý lobbying než přímé lobbování v evropských orgánech.

Z představitelů českých environmentálních NGOs se mi podařilo udělat rozhovory se zástupci Zeleného kruhu, Hnutí Duha, STUŽ, ČSOP, CDE, Arnikou a Greenpeace. Nezisková organizace Děti Země mě e-mailem informovala, že se zajímá pouze o regionální problémy a nemá kapacity zajímat se o ovlivňování evropské legislativy ŽP, proto jsem se zástupcem této NGO rozhovor nedělala.

Protože členů neziskových organizací zabývajících se lobbyingem v oblasti ŽP na evropské úrovni není v České republice mnoho, brzy se mi doporučování respondenti začali opakovat a tím se okruh respondentů uzavřel. Dá se tedy říci, že jsem dosáhla „teoretické nasycenosti“ vzorku (Disman, 2002, str. 115). V mnoha případech se nějakou formou evropského lobbyingu v českých NGOs zabývá pouze jeden nebo dva členové z celé organizace a téměř vždy jsou snahy o lobbying spjaty se specializací těchto členů na určitou problematiku ŽP (odpady, toxické látky, ochrana přírody a krajiny, atd.). Členové z různých environmentálních NGOs zabývajících se podobnou problematikou, týkající se lobbyingu evropské legislativy, ve většině případů spolupracují a pomáhají si. Pouze v jednom případě měl respondent odlišný pocit, který se však týkal více lobbyingu na národní úrovni.

²⁰ Seznam respondentů je umístěn za Použitou literaturou

²¹ Byly vybírány NGOs, které jsou člensky větší a mají tudíž kapacity na lobbying.

²² NGOs, které se zabývají spíše okruhy životního prostředí, ne problémy na lokální úrovni.

2.2. Evropské sítě zastřešující oslovené NGOs

2.2.1. Zelená desítka

Největším hráčem na úrovni environmentálního neziskového sektoru na úrovni EU je tzv. Zelená desítka²³, která sdružuje deset největších evropských sítí, zaměřených na ŽP. Komentuje vývoj evropské politiky ŽP, připravuje komentáře a tiskové zprávy. České neziskové organizace, které jsem oslovila, jsou členy nebo národními pobočkami některých sítí ze Zelené desítky a pomáhají si s českými subjekty při lobbyingu evropské legislativy. Po rozhovoru s Jindřichem Petrlíkem z Arniky jsem zjistila, že některé z těchto sítí spolupracují i s nečlenskými neziskovými organizacemi a poskytují jim informace o stavu projednávání (EEB, Greenpeace). Protože jsou tyto sítě důležitým, ne-li klíčovým subjektem při lobbyingových snahách českých environmentálních NGOs v Bruselu, přišlo mi vhodné napsat o těch, které spolupracují s českými NGOs pár základních údajů. Následující informace pocházejí z více odkazů webových stránek těchto NGOs, které jsem shrnula, proto u nich neodkazuji na konkrétní stránku jako u webových materiálů.

Greenpeace Europe

Greenpeace Europe je evropské oddělení Greenpeace International, jehož cílem je ochrana ŽP a snaha poukázat na nedokonalou evropskou environmentální legislativu a politiku a pokus o změnu těchto problémů.

Greenpeace Europe je zaměřena na tuto evropskou legislativu:

- chemickou politiku se snahou o prosazení nové chemické politiky REACH
- regulaci plynů, ničících ozónovou vrstvu a zpřísnění příslušné legislativy.

²³ Birdlife International, Climate Action Network Europe, European Environmental Bureau, European Federation for Transport and Environment, European Public Health Alliance, International Friends of Nature, Friends of the Earth Europe, Greenpeace Europe, WWF, CEE Bankwatch Network

- energetickou politiku s požadavkem konkrétnější akce při využívání obnovitelných zdrojů energie.
- ochranu lesů se snahou zabránit ilegálnímu a destruktivnímu kácení a nelegálnímu obchodu se dřevem.
- problematiku geneticky modifikovaných organismů.
- ochranu oceánů a moří.

Partnerem Greenpeace Europe je v ČR Greenpeace ČR, které vzniklo v roce 1992 [<http://www.greenpeace.cz>, 2006].

European Environmental Bureau (EEB)

Evropská environmentální kancelář zastřešuje nevládní neziskové organizace zabývající se ekologickými tématy a ochranou přírody. Má 143 členských organizací v 31 zemích.

Cílem EEB je:

- chránit a zlepšovat životní prostředí v Evropě a umožnit občanům účast při rozhodovacích procesech.
- monitorovat vývoj politiky životního prostředí v EU.
- zastupovat své členy při rozhovorech s Evropskou Komisí, Evropským Parlamentem a Radou EU.
- zviditelňovat ekologická témata v EU.
- podporovat spolupráci mezi členskými organizacemi a evropskými institucemi se snahou zlepšovat životní prostředí v Evropě.

Partnery EEB v České republice jsou Společnost pro trvale udržitelný život, Zelený kruh a Ekologický právní servis.

Aktivity EEB jsou zaměřeny na oblasti zemědělství, biodiverzitu, chemickou politiku, klimatické změny a energetiku, naplňování politiky ŽP, ekologickou finanční reformu, trvale udržitelný rozvoj a odpady [<http://www.eeb.org>, 2006].

Friends of the Earth Europe

Friends of the Earth Europe (FoEE) je tvořena evropskými členy globální federace ekologických organizací Friends of the Earth International. FoEE sdružuje více než 30 národních organizací v jednotlivých zemích a přibližně 1000 místních poboček v různých městech a obcích Evropy.

Friends of the Earth Europe vznikly v roce 1985 a zaměřují se na ekologickou práci v širší souvislosti. Proto nejen prosazují snížení znečištění, ochranu zdraví před toxickými chemikáliemi či lepší péči o krajinu, ale také rozšiřování občanských práv, podporu demokracie a rovnoprávnost.

Cíle práce Friends of the Earth Europe spočívají především v:

- prosazování evropských ekologických opatření a informování veřejnosti pomocí odborných analýz, lobbování, kampaní, publikací a práce s médii
- podpoře členských organizací, které reprezentuje u evropských institucí, koordinaci jejich práci na evropské úrovni
- pomoci lidem v Evropě ovlivňovat rozhodování o důležitých ekologických zákonech i dalších opatřeních prostřednictvím národních organizací ve více než 30 evropských zemích a tisíckami místních poboček

Mezi hlavní oblasti, na které se práce FoEE v této době zaměřuje, patří snižování evropského příspěvku ke globálním změnám podnebí, zejména menší plýtvání s energií, prosazování reformy zemědělských dotací Evropské unie, pravidla pro nakládání s geneticky modifikovanými organismy, postupné vyřazování nebezpečných atomových elektráren v zemích, které vstupují do EU a prosazování nové evropské legislativy, která stanoví pravidla pro používání chemických látek [<http://www.foeeurope.org>, 2006].

Českým zástupcem FoEE je Hnutí DUHA, environmentální NGO, která vznikla v roce 1989.

Climate Action Network Europe

The Climate Action Network Europe (CAN-Europe) je nevládní nezisková organizace pro koordinaci činností environmentálních skupin v Evropě zaměřujících se na problematiku změny klimatu.

Cílem The Climate Action Network Europe je:

- podpořit vládu, soukromý sektor a jednotlivé individuální aktivity ve snaze snížit emise skleníkových plynů, které jsou významnou příčinou změny klimatu.
- monitorovat a podporovat realizaci politických záměrů a opatření týkajících se ochrany klimatu v Evropě.
- podněcovat spolupráci NGOs s cílem zlepšit současnou situaci.

Aktivity The Climate Action Network Europe jsou zaměřeny na požadavky vyplývající z ratifikace Kjótského protokolu a evropský program ke změně klimatu, obchodování s emisemi v rámci EU, rozvoj a podporu širšího využívání alternativních zdrojů energie a spolupráci s evropskými environmentálními organizacemi [<http://www.climnet.org>, 2006].

Českým partnerem je Centrum pro dopravu a energetiku - nevládní nezisková organizace fungující od roku 2000, která se zaměřuje na dopravní a energetickou politiku a legislativu.

CEE Bank Watch Network

CEE Bankwatch Network je mezinárodní síť organizací působících ve střední a východní Evropě, prosazující ekologicky a sociálně vhodné projekty a aktivity a posilování účasti veřejnosti v rozhodování o záměrech souvisejících s investicemi z fondů EU a od mezinárodních finančních institucí. Důležitým faktorem je, že tato organizace provádí fundraising pro své členy.

Českými partnery CEE Bank Watch Network je CDE a Hnutí Duha, resp. konkrétní členové těchto organizací, kteří s evropskou sítí úžeji spolupracují (rozhovor s K. Sutlovičou).

2.2.2. Další sítě

Mimo tyto hlavní evropské sítě je Český svaz ochránců přírody (ČSOP) členem Světového svazu ochrany přírody (IUCN) a Eurosite – Sdružení evropských organizací na ochranu přírody. Arnika je členem sítě Healthcare without Harm a dalších světových sítí, které však neoperují přímo v Bruselu.

IUCN

Je největší a nejdůležitější světovou ochránářskou sítí. Sdružuje subjekty z 82 států (NGOs, vědci, experti a vládní agentury). Cílem organizace je pomáhat s ochranou přírody a biodiverzity po celém světě. Dále se snaží prosazovat přiměřené a udržitelné využívání přírodních zdrojů. Unie má své kanceláře na všech kontinentech, tedy i Regionální kancelář pro Evropu. Ta má své kanceláře v Bruselu, Varšavě, Bělehradě a Moskvě. Každá z kanceláří má na starosti daný region. Bruselská kancelář spolupracuje s Evropskou komisí a členskými státy a snaží se lépe integrovat problematiku biodiverzity do evropských ochránářských snah [<http://www.iucn.org/places/europe/rofe/>, 2006].

Eurosite

Funkcí Eurosite je výměna a rozvoj zkušeností managementu ochrany přírody napříč Evropou. Tato síť je v současnosti největší ve svém oboru a sdružuje více než 90 členů v 25 zemích. Jejím cílem je zvýšit úroveň evropského managementu ochrany přírody a krajiny a být informačním zdrojem pro své členy [<http://www.eurosite-nature.org/>, 2006].

Healthcare without Harm

Tato organizace je celosvětovou sítí, zaměřenou na zdravotnictví ve vztahu k toxickým látkám a odpadům která má také svou evropskou pobočku, která spolupracuje s Evropskou komisí. Tradičně se zajímá o problematiku rtuti, nemocničního odpadu, jídla, léků, elektroniky, chemikálií a dalších [http://www.noharm.org/europe, 2006].

III.3. Snahy NGOs o ovlivňování evropské legislativy

3.1. Zájem oslovených NGOs o evropskou legislativu

Všechny subjekty reagovaly na otázku, zda se zajímají o tvorbu unijního práva kladně. Hlavním důvodem pro jejich zájem o unijní právo je spjatost českého práva životního prostředí s právem evropským a nutnost transpozice přijímaných směrnic do českého práva. Klára Sutlovičová z CDE si myslí, že i když Česká republika nehraje v evropském lobbyingu progresivní roli, mnoho organizací zjistilo, že je dobré být přítomen tvorbě evropského práva, které pak v důsledku ovlivňuje vnitrostátní právo. Dalším důvodem podle ní může být zajímavost a novost tématu a pro některé i možnost fundraisingu. Miroslav Šuta ze STUŽ i Jan Dusík z MŽP vidí za jedním z důvodů zájmu o evropské právo to, že pro české legislativce v současné době neexistuje jiné omezení ve prospěch ŽP než to, které povinně přichází z EU a kterého se na evropské úrovni domohou.

Všichni respondenti také potvrdili, že zájem o tvorbu unijního práva existoval v jejich organizacích již před vstupem České republiky do EU. U některých vznikl s přístupovými rozhovory o přijetí České republiky do EU, někteří se o něj zajímali již dříve, a to v souvislosti s členstvím v evropské síti (STUŽ). Až na výjimky však ve většině organizací neexistuje osoba, zabývající se výhradně právem EU a snahou o jeho ovlivnění, což je způsobeno v některých případech nedostatkem lidských zdrojů vzhledem k problémům, které se snaží jednotlivé NGOs pokrýt a řešit a v některých případech spokojeností s evropskou legislativou a spíše nutností ohlídat dobrou implementaci evropských směrnic do českého práva.

Obecně lze konstatovat, že pro většinu oslovených NGOs je prioritou řešení domácích problémů a problematiku ŽP na evropské úrovni ve velké míře přenechávají bruselským pobočkám sítí, do nichž patří (Hnutí Duha). Zájem o evropské právo je podmíněn jak zaměřením jednotlivých neziskových organizací, tak reakcí na konkrétní právě projednávanou evropskou legislativu. Pokud jejich zaměření nekoliduje s problematikou evropské legislativy, je jejich

zájem o evropské právo spíše obecný (ČSOP). U některých subjektů je pak zájem o evropskou legislativu vyvolán jejich tématickým zaměřením na národní úrovni.

3.2. Snaha o ovlivňování evropské legislativy oslovenými subjekty

Snahy o evropský lobbying jsou téměř vždy podmíněny stádiem projednávání dané legislativy. Snahy o lobbying se tak podle potřeby zaměřují buď na ministra ŽP, který rozhoduje v Radě pro ŽP nebo na europoslance, ať již české nebo z jiných členských zemí. Také existují určité snahy o ovlivnění Evropské komise.

Jak už jsem zmínila v předchozí kapitole, většina zástupců českého neziskového sektoru se zaměřením na ŽP přenechává lobbying na evropské úrovni bruselským pobočkám evropských sítí, jejichž jsou členy nebo s nimiž spolupracují. Evropská síť však někdy své členy kontaktuje a žádá o pomoc s přípravou některých podkladů, či lobbyingem na české půdě, většinou na úrovni MŽP nebo českých europoslanců. To však neznamená, že v ČR neexistují snahy o přímý lobbying u evropských orgánů, pouze nejsou tak časté.

Na MŽP existuje koordinační skupina, u níž se lze dobře informovat o přijímaném evropském právu. Byla založena v roce 2003 a MŽP do ní pozvalo i veřejnost – registrovaní členové nyní dostávají informace o evropské legislativě přímo z MŽP, což je velmi výhodné, pokud se někdo chce lobbyingem na evropské úrovni zabývat. Bohužel ale přichází velké kvantum informací, které se musí roztrždit a to by znamenalo zabývat se tím na plný úvazek. Navíc lhůty, které ministerstvo dává k vyjádření se k dané tématice, jsou velmi krátké (často do odpoledne toho samého dne).

3.2.1. Způsoby ovlivňování evropské legislativy oslovenými subjekty

Přímé lobbování českých subjektů na úrovni EU

První možností je přímé lobbování v orgánech EU. To probíhá např. v Greenpeace a týká se snahy o přijetí nové chemické politiky EU (REACH). Jde především o lobbying českých europoslanců. Podle Jana Freidingera provádí lobbying europoslanců všechny pobočky Greenpeace ve svých domovských zemích. Je pravda, že u Greenpeace Europe je situace trochu odlišná od ostatních evropských sítí. Evropská Greenpeace se zaměřuje na konkrétní témata a ty pak řeší také veškeré její pobočky ve svých zemích, což je velmi efektivní (souvisí to se strukturou sítě, jak je vysvětleno dále). Jednotliví členové se snaží lobbovat své europoslance a od evropské kanceláře dostávají pravidelné informace o stavu jednání a podpůrné materiály. K lobbování českých europoslanců se využívá dopisů, nebo přímých schůzek, či posílání stanovisek NGO do Evropského parlamentu.

Druhou možností je psaní oficiálních dopisů ministroví ŽP a snaha o změnu nebo naopak podporu jeho hlasování v Radě EU (rozhovor s K. Sutlovičovou) a obecně lobbying na MŽP. Důležitým nástrojem, který si české environmentální NGOs vyjednaly, je připomínkování při vzniku českého stanoviska na MŽP, což je klíčové pro prosazení zájmu NGOs (rozhovor s M. Šutou). MŽP informuje NGOs o projednávání určitého tématu a zájemci ze všech zainteresovaných stran mají možnost přímo ovlivnit stanovisko českých zástupců, kteří budou v Bruselu rozhodovat. Možností, jak nepřímo zapůsobit na MŽP, je medializace problému. Příkladem mohou být informace na webových stránkách STUŽ, o které se následně mohou zajímat redaktoři z rozhlasu či televize a pozvat si člena STUŽ do diskuse o problematice dané evropské legislativy. Tím, že se o dané problematice více informuje, zmobilizují se také odpovědní pracovníci a odbory MŽP.

Přímé ovlivnění přes cizí subjekty

Specifickým příkladem ovlivňování evropské legislativy jsou snahy českých NGOs o vytvoření ovlivňovacích kanálů přes Evropské zelené a přes vytvořené přátelské kontakty s europoslanci v jiných členských zemích (např. Milan Horáček, německý europoslanec za německou Stranu zelených). Tento způsob využívá také STUŽ a Arnika, která je v kontaktu s europoslanci z ostatních členských zemí (rozhovor s J. Petrlíkem).

Evropská síť

Možným způsobem ovlivňování evropské legislativy českými environmentálními NGOs může být pomocí evropské sítě, jejímž členem je česká NGO. Mnoho lobbyistů využívá evropské sítě jako informačního zdroje. Síť informuje NGO o tom, co o daném tématu říkají NGOs a vlády ostatních zemí a toho lze využít i při pozdějším lobbyingu na MŽP. Pokud má NGO v ruce informace o tom, že většina států EU je pro nebo proti určité legislativě a Česká republika má opačné stanovisko nebo není rozhodnuta, může to být dobrým argumentem pro lobbying (rozhovor s K. Sutlovičovou). Další možností je pak využití kontaktů partnerů v Bruselu při připomínkování nebo schůzkách s úředníky Evropské komise (př. Národní alokační plán). Možností pro vytvoření kontaktů s úředníky z Bruselu jsou také semináře, které evropské sítě pořádají. Pozváni jsou jak úředníci, kterých se problematika týká, tak členové sítě z jednotlivých členských států. Tyto kontakty pak mohou být velmi výhodné pro pozdější přímý lobbying (rozhovor s K. Sutlovičovou). K přímému ovlivnění pomocí evropské sítě může docházet skrze členství osob z české NGO v pracovní skupině zastřešující evropské sítě (rozhovor s P. Šremerem). Tyto pracovní skupiny se často podílejí na spoluvytváření evropské legislativy.

Databáze

Další možností ovlivňování je databáze Evropské komise o NGOs. Pokud se projednává určitá tematika, kterou se evropská síť zabývá, nebo kterou chce ovlivnit, přeпоше návrh svým členům. Většinou jde o již předem vypracované

stanovisko od expertů ze sítě a členská NGO pouze přepošle stanovisko do Evropské komise. U Komise totiž platí, že čím víc hlasů z jednotlivých organizací, tím má komentář větší váhu. Navíc tento způsob konzultací přináší Komisi větší důvěryhodnost. To platí také pro určitá konkrétní témata, kterými se může zabývat někdo ze členů evropské sítě. Evropská síť je většinou kontaktována někým z Komise a pak přeposílá konkrétní téma svému členovi k vypracování nebo ho alespoň informuje o projednávání (rozhovor s K. Sutlovičovou).

Demonstrace

Tuto formu zmínil Jan Dusík, ale nikdo ze členů ji nejmenoval. V souvislosti s REACH proběhla v Praze na Nuselském mostě akce Greenpeace, kdy byl z vnější strany Nuselského mostu vyvěšen transparent podporující REACH (Nejsme sebevrazi, chceme účinný REACH). Šlo však o národní happening s cílem vyprovokovat českou veřejnost k akci (napsat europoslanci). Jan Dusík mluvil však spíše o demonstracích před sídly evropských institucí v Bruselu.

3.2.2. Subjekty využívané k ovlivňování evropské legislativy českými NGOs

Mezi nejčastěji využívané subjekty ovlivňování evropské legislativy patří především úředníci Ministerstva životního prostředí, evropští poslanci (nejen čeští) a evropské sítě a jim naklonění úředníci orgánů EU. Vzhledem k tomu, že se evropským sítím věnuji v samostatné kapitole, píši zde pouze o Ministerstvu životního prostředí a poslancích Evropského parlamentu.

Ministerstvo životního prostředí

V rámci ministerstva ŽP je snaha environmentálních NGOs o ovlivnění stanoviska ministra ŽP a českých zástupců jednajících v EU (dopisy, stanoviska, studie, osobní návštěvy). Důležitou formou ovlivnění evropské legislativy skrze MŽP je již zmíněné připomínkování při vytváření českého stanoviska a možnost jeho přímého ovlivnění. Jan Dusík tvrdí, že pro ministerstvo jsou snahy

o ovlivnění evropské legislativy velmi výhodné, neboť doplňují pohled na věc (odlišný názor od zástupců průmyslu).

MŽP se snaží NGOs informovat o nové legislativě, posílá své stanoviska a připomínky. NGOs mají možnost na tyto informace reagovat a poslat naopak své připomínky i připomínky své sítě.

Na MŽP proběhla schůzka s nevládními organizacemi, která měla za úkol vyřešit formální problémy spolupráce (MŽP informovalo o časovém rozvrhu pro připomínky a získávání informací). Podle Jana Dusíka se tato schůzka projevuje na spolupráci velmi pozitivně, ale NGOs by si měly více hlídat cyklus projednávání; jinak se může stát, že MŽP obdrží důležitou informaci ve chvíli, kdy je již česká pozice schválena. Dále si Jan Dusík myslí, že pro lepší spolupráci by mohl být dialog s NGOs intenzivnější a např. si před vydáním zprávy v médiích sednout k jednomu stolu a nejdříve věc řešit konzultací, čímž by se mohlo zabránit nesrovnalostem (jeden říká něco jiného než druhý).

Jedinou evropskou sítí, která aktivně působí v členských státech jako taková, je EEB. Na začátku každého předsednictví dostává MŽP memorandum od EEB, dále před každým zasedáním Rady dostává ministerstvo vyjádření EEB k jednotlivým projednávaným bodům a k němu také stanovisko k jednotlivým bodům. Dále dochází k setkání s předsednictvem EEB na neformálních schůzkách, občas je však ředitel EEB přítomen i na zasedání Rady pro ŽP.

Pokud je NGO členem nějaké sítě a má k dispozici podklady ukazující na stanoviska v dalších členských zemích a srovnání jejich názorů, je to pro jednání na MŽP výhodou. Také jakékoliv jiné informace k tématice získané z evropského zdroje jsou plusem a mohou podpořit argumentaci NGO.

Evropský parlament

Na úrovni Evropského parlamentu se NGOs snaží o ovlivnění jak českých, tak ostatních europoslanců. Častější jsou snahy o ovlivnění českých europoslanců (e-mail, stanoviska, upozornění na jednotlivé pozměňovací návrhy), i když

existují snahy o ovlivnění i ostatních europoslanců a to stejnými prostředky. Zvláštním případem je europoslanec za Německo – Milan Horáček, který má s českými NGOs přátelské vztahy a je možné ho kontaktovat.

Většina environmentálních NGOs se snaží ovlivnit europoslance z výboru pro ŽP, pro zdravotnictví nebo pro průmysl. Pro celkové hlasování (REACH) jsou však důležití všichni a každý hlas je zapotřebí.

Jedním z klíčových prvků v Evropském parlamentu jsou podle Libora Roučka politické frakce, které mají velký vliv na rozhodování europoslanců. Nejen, že hájí stejné zájmy, ale připravují jednotlivým MEPs podklady pro rozhodování (viz. výše). Zároveň se na úrovni frakcí vyjednává kompromis se zástupci lobbujících stran a zároveň i kompromis napříč EP.

3.3. Vliv členství v evropských sítích na zájem o evropskou legislativu

Vliv evropských sítí na zájem o evropskou legislativu českých environmentálních NGOs je velký. Jejich členství je v podstatě výsledkem jejich zájmu o evropskou legislativu. Na druhé straně využívají české NGOs své sítě k lepší orientaci v evropské legislativě, která jim následně pomáhá lépe zvládat svou práci ve vlastní zemi.

3.3.1. Intenzita zasítování

Intenzita zasítování členských organizací je odlišná. V podstatě jsem zjistila dva typy zasítování.

Intenzivní zasítování

Jedním příkladem je intenzivnější zasítování členských NGOs, kdy se ony samy cítí být součástí velké evropské (světové) NGO, spíše než součástí sítě. Je pro ně velmi těžké oddělit českou pobočku a její samostatné snahy o ovlivňování

evropské legislativy od snah své bruselské sítě. Myslím, že v těchto případech nemá ani smysl pobočky od sebe oddělovat. Práce na úrovni sítě je totiž velmi provázaná a každá pobočka přispívá k dosažení společného cíle. Nepíší samozřejmě o čistě národních snahách těchto NGOs, kdy vystupují více samy za sebe, i když stále s přispěním svých mateřských organizací. Příkladem těchto sítí jsou Greenpeace Europe a Friends of the Earth Europe. Zajímavostí je, že obě sítě jsou vlastně světovými, ne evropskými sítěmi.

Volnější zasítování

Druhým příkladem je volnější zasítování. Členské NGOs jsou zde autonomní, jsou sdruženy pod evropskou střechu pouze z praktických důvodů. V některých případech platí členské poplatky na svou bruselskou kancelář. Práce na úrovni těchto sítí není tak provázaná jako v prvním případě, ale funguje na partnerské spolupráci. Asi nejdůležitějším důvodem pro zasítování tohoto typu je zprostředkování informačních kanálů do Bruselu a informování o dění v EU obecně. Příkladem tohoto typu zasítování jsou European Environmental Bureau (EEB) a Climate Action Network Europe.

3.3.2. Hlavní způsoby spolupráce se sítí

Způsoby spolupráce se liší síť od sítě a NGO od NGO. V některých případech, většinou v počátcích spolupráce, je to síť, která kontaktuje své členy, později pak již členská NGO může síť sama vyhledat kvůli nějakému konkrétnímu problému, či sama upozornit na nějaké sporné téma.

Nejčastější způsob spolupráce NGO se sítí můžeme nazvat **distribuce práce**. Bruselské kanceláře lobbují a sledují evropský legislativní proces. České organizace nebo jejich pobočky se pak často podílejí na vytváření strategií a jejich hlavní funkcí je ovlivňovat české rozhodnutí na evropské úrovni. O stavu projednávání jsou pak členské NGOs informovány z bruselské kanceláře.

Snaha však může směřovat i z druhé strany, kdy nejdříve započne problém v členské zemi nebo zemích. Tuto formu spolupráce jsem nazvala **záštita**

z Bruselu. Členské NGOs se snaží o ovlivnění národních subjektů na evropské úrovni a poté se za ně postaví i evropská síť a snaží se ovlivnit situaci v Bruselu (dovoz odpadů).

Možným způsobem spolupráce je **cesta přes Evropu zpátky domů.** Takto jsem nazvala spolupráci české pobočky Greenpeace s bruselskou pobočkou Greenpeace Europe. Ve většině případů se snaží česká pobočka lobbovat české europoslance (v ostatních členských zemích se děje to samé). Využívá však také vlivu své bruselské pobočky. V případě, že čeští europoslanci hlasují např. negativně, kontaktuje česká pobočka svou bruselskou pobočku, která má kontakty na europoslance ze stejné politické frakce, kteří hlasují pozitivně. Ti se pak snaží české europoslance kontaktovat (a přesvědčit). Ostatní české NGOs také spolupracují se svými sítěmi a ty mají své kontakty na europoslance z jiných zemí, ale žádná z nich zatím této cesty pravidelně nevyužívá. Někteří respondenti si však myslí, že je to pouze otázka vývoje a bližší spolupráce s evropskou sítí, tudíž jakýmsi dalším krokem ve vývoji lobbyingu českých environmentálních NGOs.

Další možnost spolupráce jsem nazvala **týmová práce.** Jde o spoluvytváření určitého projektu, např. on-line stránek, které vznikly v souvislosti s REACH. Tyto stránky začala provozovat bruselská kancelář a členské organizace je přeložily do jednotlivých jazykových mutací. Existují proto v jazycích členských zemí a členské organizace na ně na svých webových stránkách odkazují. Občané, kteří mají chuť se ke konkrétní evropské legislativě vyjádřit, mají možnost si vybrat evropského poslance, kterému pak přes tuto stránku posílají e-mail se svým stanoviskem k problému.

3.4. Vliv českých médií na lobbying evropské legislativy

Kromě ovlivnění subjektů na národní úrovni je vliv českých masových médií na lobbying evropské legislativy malý. Je to způsobeno nezájmem těchto médií o zdánlivě vzdálenou evropskou legislativu. Zástupci médií si však neuvědomují, že přijímaná česká legislativa (ŽP) je v podstatě z asi 80 % legislativou

evropskou. Dokonce i nařízením, které se stávají automaticky součástí české legislativy, se nevěnuje pozornost. Většina dotazovaných respondentů potvrdila, že zájem českých masových médií je oproti ostatním členským zemím EU (především Rakousko, Německo) malý. Jan Freidinger k tomu říká: „*Neexistuje reflexe českých médií o tom, co se děje v Bruselu. Pokud někdo skandálně hlasuje v českém Parlamentu, česká média se o to zajímají. Pokud se to samé děje v Bruselu, což je časté, nikoho to nezajímá*“. Někteří respondenti si však naopak myslí, že nezájem masových médií o problematiku evropské legislativy je stejný ve všech zemích a Česká média tak nejsou výjimkou.

O evropské legislativě tedy v ČR informují až na výjimky pouze specializovaná média, která jsou určena odborníkům a zájemcům o evropskou legislativu ŽP. V otázce životního prostředí jde o internetové informační servery (př. ECCONET, STUŽ). Dalšími zdroji pak může být Informační systém úřadu vlády (ISAP) a informace o nové evropské legislativě na webových stránkách MŽP. V tomto případě však nejde o zprávy, ale o překlady přijímané legislativy.

Ani v samotné EU víceméně neexistují evropská média, která by se zabývala evropskou legislativou – existuje televizní kanál EuroNews, ze kterého přebírají informace veřejnoprávní televize, ale není specializován jen na EU. Unijní European Voice je podle Miroslava Šuty velmi specializovaný a ještě méně dostupný než týdeník Veřejná správa. Čtou ho lobbyisté a úředníci EU, ale obyčejný člověk se k němu nedostane. Navíc se M. Šuta domnívá, že většina českých nevládních organizací o něm ani neví.

3.5. Další snahy českých environmentálních NGOs souvisejících s EU

I další snahy NGOs týkající se evropské legislativy ŽP jsou velmi důležité. Jednou z nejdůležitějších funkcí českých environmentálních NGOs je kontrola správné implementace evropských směrnic a také následného dodržování překlápaného evropského práva. Velká část dotazovaných subjektů považuje právě tyto snahy za jednu z hlavních funkcí, které by měly české environmentální NGOs zastávat (rozhovor s V. Koteckým). Následuje tlak na české legislativce a MŽP.

Možnou aktivitou vyplývající z té předchozí je podávání stížností pro nedodržování evropské legislativy (např. Arnika – Natura 2000). Pokud se totiž na něčí popud zjistí nesrovnalosti v implementaci, nebo že právo není dodržováno, začne Evropská komise s členským státem řízení o porušení Smlouvy (viz. 3.1.3.Evropská komise).

Další možnou aktivitou spojenou s evropskou legislativou, kterou české environmentální NGOs vykonávají, je lobbying u strukturálních fondů. K tomuto kroku dochází, pokud se ví, že by měl být přijat nějaký špatný projekt. Lobbying pak probíhá přímo v Bruselu s cílem dohlédnout na projekt, na který EU přispívá (rozhovor se Z. Drhovou).

Ještě před vstupem České republiky do EU se české environmentální NGOs zapojily do přípravy Aarhuské úmluvy, která se připravovala v rámci konference evropských ministrů ŽP (koná se každé 2 roky). Od roku 1995 se na půdě Evropské hospodářské komise na Aarhuské úmluvě pracovalo. V pracovních skupinách byli zástupci českých NGOs, kteří se podíleli na formování úmluvy a jednotlivých dílčích protokolů. Důvodem pro tak rozsáhlou účast českých environmentálních NGOs byl fakt, že tato setkání vznikla v Čechách v roce 1992, jako nápad Josefa Vavrouška. Protože bylo mnoho lidí u vzniku i později sledovali vývoj událostí a využili příležitosti zapojit se do procesu příprav Úmluvy. Tvůrci úmluvy hrají nyní důležitou roli při implementaci úmluvy (rozhovor se Z. Drhovou a M. Šutou).

III.4. Příklady lobbyingu českých environmentálních NGOs

4.1. REACH

Dosud platné předpisy týkající se chemikálií v EU vznikaly s ohledem na volný obchod a vnitřní trh v 60. a 70. letech. Současné předpisy proto neposkytují pro lidské zdraví a životní prostředí dostatečnou ochranu před nebezpečnými perzistentními a bioakumulativními látkami. Po konferenci OSN v Rio de Janeiru (1992) bylo jasné, že je potřeba legislativu upravující chemické látky přepracovat. Komise a Rada se snažily prosadit změnu chemické politiky EU, která by obsahovala prvky předběžné opatrnosti a trvalé udržitelnosti. V roce 1998 požádala Rada Komisi o revizi evropských předpisů ohledně společné chemické politiky a do roku 2001 spolu vypracovaly její návrh [REACH, 2004].

V únoru 2001 přijala nakonec Komise Bílou knihu o strategii budoucí politiky týkající se chemických látek. Ta vytyčila principy a hlavní součásti této politiky. V květnu 2003 byl předložen pracovní návrh, který předložil legislativní podrobnosti strategie k připomínkám veřejnosti a zainteresovaných stran. V říjnu téhož roku pak Komise předložila návrh REACH, který se v mnohém podobal návrhu z května. Oba návrhy z roku 2003 byly oproti Bílé knize a požadavkům vzneseným Evropským parlamentem a Radou z roku 2001 značně slabší a to v bodech [REACH, 2004, str. 96 - 97]:

- registrace objemu vyráběných a dovážených látek nad 1 tunu na výrobce
- odpovědnosti chemického průmyslu – tzv. povinná péče
- nahrazování nebezpečných látek bezpečnějšími
- transparentnost
- látky obsažené ve spotřebních výrobcích

S přijetím Bílé knihy se totiž nastartovaly lobbyngové snahy všech zainteresovaných aktérů. Na jedné straně šlo o snahy o narovnání úpravy a řešení problému pomocí dobrovolných opatření ze strany průmyslu. Tuto variantu podporoval chemický průmysl, vláda USA, průmyslové federace a vlády některých členských států. Na druhé straně se aktivovaly ekologické nevládní

organizace²⁴, Evropská rada, Evropský parlament, vlády některých členských států, spotřebitelské nevládní organizace a někteří výrobci hájící přísnější formu chemické politiky [REACH, 2004, str.99]. V listopadu 2005, po dvou letech vyjednávání a přesvědčování, poprvé hlasoval Evropský parlament o návrhu směrnice o chemických látkách, o REACH. Výsledky hlasování byly smíšené: na jedné straně většina poslanců hlasovala pro vyřazení nejnebezpečnějších chemikálií, za které je dostupná bezpečnější náhrada. Tato podpora "principu náhrady (substituce)" ze strany EP je důležitým krokem směrem k budoucnosti bez toxických látek: bude impulsem pro evropský chemický průmysl k inovacím a k vytváření bezpečnějších produktů. Poslanci bohužel na druhou stranu podleli tlaku chemického průmyslu a shodli se, že průmysl bude poskytovat méně informací o nebezpečnosti chemických látek. To zanechá velké mezery v údajích nezbytných pro identifikaci nebezpečných chemikálií a jejich potenciálně bezpečnějších náhrad a tím je do značné míry podkopán význam pozitivního hlasování o náhradě nejnebezpečnějších látek. Evropský parlament bude podruhé rozhodovat o podobě nové chemické politiky EU poté, kdy Rada EU v červnu 2006 předložila svou tzv. společnou pozici k REACH. Na podzim 2006 o ní bude hlasovat nejprve výbor pro životní prostředí a poté celý Evropský parlament. To bude poslední možnost ovlivnit podobu zákona,

Do lobbyingu o REACH byly vtaženy i některé české environmentální NGOs, především Arnika a Greenpeace. Především Greenpeace se snaží apelovat na vlády evropských zemí, aby přiměly producenty chemikálií používat alternativní náhrady za nebezpečné látky, tedy takové, které neškodí lidskému tělu a životnímu prostředí. Jednou ze snah Greenpeace bylo vytvoření on-line akce na podporu REACH (letos v létě), kde může každý, kdo má zájem, napsat z webových stránek (<http://www.chemicalreaction.org/>) svou reakci kterémukoliv poslanci Evropského parlamentu. Tato akce může být velmi účinná, neboť se blíží říjnové druhé čtení v EP o REACH.

REACH v České republice podporoval i bývalý ministr ŽP Libor Ambrozek. Ve své tiskové zprávě se k REACH vyjádřil: „*Česká republika při jednáních*

²⁴ EEB, Greenpeace, Friends of the Earth a World Wildlife Fund - WWF

prosazuje povinnost nahrazovat rizikové látky tam, kde je to možné a ekonomicky únosné. Spotřebitelé by měli mít k přístup k úplným informacím o složení výrobku, zejména těm, které znamenají zdravotní riziko. Zároveň by systém měl být administrativně co nejjednodušší, což by snížilo finanční dopady na chemický průmysl“ [MŽP, 2005]. Z českých europoslanců se pro podporu nové chemické politiky EU vyslovili Libor Rouček (ČSSD), Miloslav Ransdorf (KSČM) a Jiří Maštálka (KSČM). Proti REACH pak na české půdě stojí europoslanci Vladimír Železný, Miroslav Ouzký (ODS) a Jan Zahradil (ODS). Ostatní české europoslance se environmentální NGOs snaží přesvědčit, aby hlasovali pro REACH.

Počátkem roku navíc vypracovala Evropská komise studii o návrhu REACH a odhaduje, že pouze ve zdravotnictví lze pomocí nové chemické politiky ušetřit během 10 let asi 2,5 miliardy euro. V přínosech pro životní prostředí a zdraví mohou úspory představovat až 95 miliard euro (ohodnocování ŽP a zdraví)²⁵. Studii Vliv REACH na životní prostředí a zdraví lidí je možné nalézt na webových stránkách Evropské komise (http://ec.europa.eu/environment/chemicals/reach/reach_intro.htm).

4.2. Odpadová politika EU

V současné době se v Bruselu jedná o přijetí Rámcové směrnice o odpadech a Tématické strategie pro předcházení vzniku odpadů a jejich recyklaci, které mají novelizovat směrnici z roku 1975 s direktivy z roku 1991. Problémem je dovoz odpadů k dalšímu zpracování, který není možné omezit v členských zemích. To se týká převážně zemí V4, kde jsou poplatky za spalování nižší než v ekonomicky silnějších zemích [seminář STUŽ, 29. 8. 2006]. Po celé Evropské unii by měla platit zásada zpracování odpadů na území, kde byl vyprodukován, tedy princip

²⁵ Studie Evropské komise Vliv REACH na ŽP a zdraví lidí se zabývala třemi typy společenských nákladů, na jejichž základě pak vytvořila zmíněný odhad. Šlo o zdravotní náklady spojené s vybranými čtyřmi nebezpečnými chemikáliemi, úspory v nákladech na čištění zamořeného životního prostředí a možné úspory při čištění pitné vody od chemické kontaminace.

blízkosti a soběstačnosti. Tento návrh již podpořily v Radě ministrů ŽP země V4 a Rakousko.

Druhým problémem týkajícím se směrnice o odpadech je plánované předefinování spaloven komunálního odpadu. Plánovaná změna definice spaloven ze „zařízení na likvidaci odpadů“ na „zařízení pro využití odpadů“ by usnadnila export odpadů z bohatších částí EU do chudších regionů. Schválení návrhu by také vedlo k přesměrování peněz z evropských fondů do výstavby nových spaloven místo podpory projektů pro prevenci vzniku a recyklaci odpadů [Šuta, 2006].

Ne každý v tom však vidí problém. Jarmila Šťastná ve svém článku „Nelegální dovozy odpadů – lukrativní byznys pro bezohledné“ říká: „*Spalovna Termizo v Liberci (u níž se mluvilo o legálním dovozu odpadů) je podle krajského úřadu závodem na energetické využívání odpadů. To znamená, že by šlo o oficiálně povolený dovoz suroviny pro energetické využití...*“ [Šťastná, 2006]. To sice přinese spalovně zisk, ale ten by neměl být tím hlavním. I když je spalování nesporně lepším postupem nakládání s odpadem než skládkování, stále zůstává popílek, který je hodnocen jako nebezpečný odpad. Spalovna Termizo tento popílek využívá a přidává do škváry, kterou pak hodnotí jako stavební materiál. Tím ale jedná v rozporu s právními předpisy ČR i EU, které o podrobnostech nakládání s odpady v tomto případě uvádí, že „Popílky ze spaloven komunálních a nebezpečných odpadů smějí být ukládány pouze po úpravě stabilizací na jednodruhových skládkách“ [Havel, 2005]. V neposlední řadě je spalování odpadů až na čtvrtém místě priorit nakládání s odpady²⁶ (přednášky PhDr. I. Ryndy).

V České republice se odpadovou politikou EU v současnosti zabývají STUŽ, Hnutí Duha, Arnika a Zelený kruh, které úzce spolupracují s Ministerstvem životního prostředí a společně se snaží nalézt další spojence pro změny v odpadových směrnících. Dále spolupracují NGOs se svými evropskými sítěmi, které své členy v této problematice podpořily (CEE Bank Watch Network, EEB, Friends of the Earth Europe). Tyto organizace v čele s EEB obeslaly všechny

²⁶ 1. předcházení vzniku odpadů, 2. třídění odpadu u původce, 3. recyklace využitelných surovin, 4. energetické využití odpadů, 5. skládkování

ministry životního prostředí členských zemí, s výzvou, aby zastavili hrozbu ekodumpingu [Šuta, 2006].

III.5. Shrnutí výzkumné části

Ukázalo se, že české environmentální NGOs mají nejen zájem o evropskou legislativu, ale i snahu evropský legislativní proces ovlivnit. Nejčastěji k tomu využívají Ministerstvo ŽP a české europoslance (ale nejen české). Pro získání aktuálních informací pak využívají členství v evropské síti (která však dodá informace i nečlenským organizacím, např. EEB Arnice). Další významnou funkcí zasíťování českých NGOs v evropských sítích je jejich pomoc při lobbyingu. Sítě poskytují svým členům kontakty a také se je snaží samy podpořit, pokud přijdou české NGOs s nějakým problémem samy (např. odpadová politika).

Subjekty, které jsou nejčastěji využívány k lobbyingu českými environmentálními NGOs jsou:

- Ministerstvo životního prostředí
- Evropský parlament
- Evropská síť

Z mého výzkumu vyplynulo, že mezi evropskou sítí a českou NGO existují následující formy spolupráce:

- Distribuce práce
- Záštitu z Bruselu
- Přes Evropu zpátky domů
- Týmová práce

V poslední kapitole jsem se pak snažila demonstrovat lobbyistické snahy českých environmentálních NGOs na dvou konkrétních případech evropské legislativy (REACH a Odpadová politika EU). Tyto příklady jsem si vybrala kvůli jejich aktuálnosti, mnozí dotazovaní respondenti se jimi totiž v současné době zabývají.

IV. Závěr

Zájem o tvorbu evropské legislativy mají v podstatě všechny české environmentální NGOs, a to i v případě, že se z jakýchkoliv důvodů nesnaží evropskou legislativu ovlivňovat. Tento zájem pramení z toho, že právo ŽP je právem komunitárním a téměř celé vzniká na úrovni EU. Více respondentů také zmínilo, že jakékoliv zpřísnění českých zákonů týkajících se ŽP pochází z evropské úrovně a závazku vůči Společenství. Snahy o zpřísnění pouze na české úrovni nejsou příliš reálné.

Druhým bodem mého zájmu bylo zjistit, zda se české environmentální NGOs snaží o lobbying evropské legislativy a jaké způsoby využívají. Za prvé by bylo dobré vůbec definovat neziskovou organizaci zabývající se lobbyingem evropské legislativy. Je to tedy taková organizace, která je člensky větší a působí na celonárodní úrovni. Navíc je většinou členem evropské sítě (nebo celosvětové) a specializuje se na celé okruhy práva ŽP.

Obecně však lze říci, že se lobbyingem evropské legislativy zabývají v ČR spíše jednotlivci než celé NGOs (je to efektivní a NGOs navíc většinou nemají takové kapacity, aby se lobbyingem mohlo zabývat více členů). Navíc, pokud se legislativou na úrovni EU zabývá jiná organizace, není pro NGO tato legislativa prioritou, pokud nejde o téma vyloženě patřící této NGO. Pokud však nastane situace, že se určitou problematikou zabývá více organizací, zástupci NGOs, kteří se danou problematikou zabývají, se spojí a vytvářejí různé společné strategie a informují se navzájem o vývoji situace.

Nejdůležitější způsoby ovlivnění evropské legislativy jsou tři. První způsob vede přes Ministerstvo životního prostředí. Zde se NGOs snaží ovlivnit stanovisko ministra a zainteresovaných úředníků přímo nebo také v rámci připomínkování při vytváření českého stanoviska.

Druhým nejčastěji zmiňovaným způsobem je snaha o ovlivnění unijního práva a rozhodování skrze poslance Evropského parlamentu. Častější je snaha

o ovlivnění českých europoslanců, ale najdou se i snahy o ovlivnění stanoviska europoslanců z ostatních členských zemí. Formou ovlivňování je nejčastěji přímá formální snaha – NGO zasílají dopisy, stanoviska, tiskové zprávy a studie k projednávanému tématu. Přes evropské sítě pak může docházet přímo ke schůzkám s europoslanci v Bruselu.

Třetí způsob ovlivňování evropské legislativy probíhá přes evropské sítě jejímiž jsou české NGOs členy. Existují dvě formy zasíťování. První druh sítě – volné zasíťování – má bruselskou centrálu, skrze níž probíhá informování členů a také jejich zapojování do nejrůznějších pracovních skupin. V některých případech pak lze využít kontaktů evropské sítě ke schůzkám s evropskými úředníky či europoslanci a také seminářů sítě k získání těchto kontaktů osobně. Ve druhém případě – intenzivní zasíťování – je pak spolupráce se sítí intenzivnější, distribuce práce a zaúkolování jednotlivých členů mnohem propracovanější a výměna informací existuje též mezi jednotlivými členy, nejen skrze bruselskou pobočku.

České NGOs spolupracují se sítěmi různým způsobem. Způsoby spolupráce jsem definovala následovně:

- Distribuce práce – evropská síť lobbuje a rozdělí práci svým členům. Ti pak vytvářejí strategie a snaží se lobbovat české subjekty na evropské úrovni
- Záštitá z Bruselu – česká NGO vyvíjí nějakou snahu o změnu evropské legislativy (většinou se dotýká konkrétní národní situace) a evropská síť ji následně podpoří lobbováním přímo v Bruselu
- Přes Evropu zpátky domů – česká NGO se snaží o lobbying českých europoslanců, ti jsou ale rozhodnutí opačně. Česká NGO tak kontaktuje evropskou síť, která kontaktuje příznivě nakloněné europoslance ze stejné politické frakce, ze které jsou i čeští europoslanci. Ti se pak snaží české europoslance kontaktovat a přesvědčit
- Týmová práce – jde o spoluvytváření určitého projektu, na kterém spolupracuje jak česká NGO, tak evropská síť

Výzkumná část potvrdila některá fakta z teoretické části, jiná zase potvrzena nebyla, ale nejsou vyloučena v budoucnu. To, že je pro lobbying evropské legislativy potřeba znát legislativní proces bylo zřejmé již od začátku. Tím se vlastně NGO rozhodnou, ve kterém orgánu je nejvýhodnější lobbovat a mohou si vytvořit i jakýsi časový plán a snažit se lobbovat ve více orgánech.

Potvrdilo se, že se české environmentální NGOs snaží lobbovat české europoslance, častěji se ale snaží o ovlivňování českého stanoviska MŽP. Také operační faktor přátelství se ukázal být velmi důležitým jak v případě německého europoslance za Evropskou stranu zelených, tak v případě pozitivně nakloněných europoslanců či úředníků (v tomto případě spíše evropské síti).

Při rozhovorech se zástupci institucí se pak potvrdilo, že odborné studie od NGOs jsou jedním z nejdůležitějších materiálů, na jejichž základě se pak tito zástupci rozhodují. Částečně to potvrzuje poznatek z teoretické části, že pro NGOs je tato taktika vypracování odborných studií vhodnější, než shánění psychologických profilů zástupců.

U forem ovlivňování se pak ale příliš nevyskytovala medializace problému (vyskytuje se spíše na národní úrovni, je to způsobeno nezájmem médií). Ani osobní návštěvy nejsou tak časté, jak jsem předpokládala. Hodně se naopak využívají dopisy, brožury, e-maily, ovlivňování pomocí evropských subjektů a skrze MŽP. Forma, která naopak nebyla v teoretické části uvedena, je snaha zapojit veřejnost (např. webové stránky o REACH s možností napsat europoslancům dopis).

Lobbyingové snahy českých environmentálních NGOs tedy existují a vyvíjí se. Myslím si, že do budoucna se tyto snahy ještě prohloubí a budou více propracované. Bylo by asi dobré začít s lepší koordinací těchto snah a výraznější spolupráci jak na úrovni české sítě, tak i s MŽP.

Summary

My thesis is separated into two parts. In the first it describes a present situation of lobbying and different possibilities of its regulation and further, in the second part an effort of Czech environmental NGOs in lobbying the EU legislature.

The first part is more descriptive and tries to explain all the necessary background for my research. On the very beginning I describe a legislative process in European Union and also all the authorities of EU and their function in the process. In the same chapter I write about procedures of deciding process. The second chapter defines lobbying and its regulations in different countries. I write also about lobbyists and their ways to reach the goal. The next chapter is dedicated more to the lobbying in EU – describes factors and vectors which are necessary for the lobbying in EU, speaks about the role of EU authorities in lobbying process and about other different stakeholders in this process.

The second part is dedicated more to the subject of my interest. This part of the thesis tries to define the non-governmental sector I have chosen and I cooperated with and it is mentioning the aims and programs of European Networks as well. I decided to put this information into my thesis due to a close cooperation of Czech environmental NGOs with them. The other chapter of this part is speaking in more detail about the efforts of Czech NGOs in lobbying the European legislature and which methods, ways and subjects they use. In the last chapter I mention two examples of lobbying where Czech environmental NGOs were present (Waste problems and REACH).

The aim of my thesis was to find out, if the Czech NGOs are interested in European legislative and if they try to influence it through lobbying. The hypothesis was that the environmental non-governmental sector is very strong and reactive and because Czech Republic joined the European Union two years ago, Czech environmental NGOs try to influence the EU legislative. The conclusion of my thesis is mentioning the results of the study and they are following. Czech environmental NGOs are lobbying through three ways:

Ministry of Environment – they try to influence Minister's point of view and to be present on the meetings where is formed the official Czech point of view

European Parliament – they try to influence the opinions of the single Deputies of EP, more the Czech ones, but it is possible to find examples of lobbying Deputies from other member states as well

European Networks of NGOs – they always help with informing the Czech NGOs about the stadium of the legislative process and they help with their contacts in Brussels

I think that the lobbying tendency of Czech environmental NGOs will increase in near future and that the subjects of lobbying process will cooperate closer and deeper. This thesis can serve as a basic study of this new phenomenon to the nongovernmental sector as well as to administration.

Seznam zkratek

- ALL** (American League of Lobbyists) Americká lobbyistická liga
- APPC** (Association of Professional Political Consultants) Asociace profesionálních politických konzultantů – lobbyistů
- CAN** (Climate Action Network) Síť zabývající se ochranou klimatu
- CDE** Centrum pro dopravu a energetiku
- COREPER** (Comité des Représentants Permanents) Výbor stálých zástupců členských zemí EU
- ČR** Česká republika
- ČSOP** Český svaz ochránců přírody
- CSPL** (Committee on Standards in Public Life) Výbor pro etické standardy ve veřejném životě
- DG** (Directorate-Général) Generální ředitelství
- EEB** (European Environmental Bureau) Evropská environmentální kancelář
- EK** Evropská komise
- EP** Evropský parlament
- ES** Evropská společnost
- EU** Evropská unie
- FoEE** (Friends of the Earth Europe) Přátelé země
- FRLA** (Federal Regulation of Lobbying Act) Zákon o regulaci lobbyingu na federální úrovni
- GB** (Great Britain) Velká Británie
- IPEK/IPEC** (Institut pro politickou a ekonomickou kulturu/Institute for Political and Economical Culture)
- ISAP** Informační systém pro aproximaci práva
- IUCN** (The International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources) Světová ochránářská unie

LDA (Lobbying Disclosure Act) Zákon o odhalení lobbyingu
MEP (Member of European Parliament) Poslanec EP
NFI (Naturfreunde Internationale) Přátelé přírody
NGO (Nongovernmental organisation) Nevládní organizace
PCA (Prevention of Corruption Act) Zákon o prevenci korupce
REACH (Registration, Evaluation and Authorization of Chemicals)
Chemická politika EU
SEA (Single European Act) Jednotný evropský akt
SEAP (Society of European Affairs Professionals) Asociace profesionálů působících v oblasti evropských záležitostí
SG (Secrétariat Général) Generální sekretariát
SPC (House of Commons Standards and Privileges Committee)
Výbor pro etické standardy a imunitu
SR (Slovenská republika)
STUŽ Společnost pro trvale udržitelný život
USA (United States of America) Spojené státy americké
USD (United States Dollar) Americký dolar
V4 Visegrádská čtyřka (Polsko, Maďarsko, ČR a SR)
WWF (World Wildlife Fund) Světový fond ochrany přírody
ŽP Životní prostředí

Použitá literatura

Literatura:

Baloušová, Michaela (2005) Protikorupční právní úpravy v České republice, in Lobbyismus versus korupce II., Nadace Open Society Fund, Praha

Brokl, Lubomír (1997) Reprezentace zájmů v politickém systému ČR, SLON, Praha

Císař, Ondřej (2004) Obhajoba zájmů a transnacionální vztahy, Masarykova univerzita, Brno

Císař, Ondřej (2004) Transnacionální politické sítě – Jak mezinárodní instituce ovlivňují činnost nevládních organizací, Masarykova univerzita, Brno

Čepelka, Oldřich (2003) Průvodce neziskovým sektorem Evropské unie, Omega, Liberec

Disman, Miroslav (2002) Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele, Nakladatelství Karolinum, Univerzita Karlova, Praha

Dohnalová, Marie, Malina, Josef a Müller, Karel (2003) Občanská společnost: Minulost, současnost, budoucnost, Masarykova univerzita, Brno

Evropská společenství (2000) Glosář: Instituce, politiky a rozšiřování Evropské unie, Informační centrum Evropské unie při Delegaci Evropské komise v České republice, Praha

Frič, Pavol (1998) Aktivity a potřeby neziskových organizací v ČR, Agnes/ICN, Praha

Frič, Pavol (2000) *Neziskové organizace a ovlivňování veřejné politiky*, Agnes, Praha

Frič, Pavol a Goulli, Rochdi (2001) *Neziskový sektor v ČR*, Eurolex Bohemia, Praha

Gajdoš, Marek (2004) *Lobbying v Evropské unii*, in *Lobbyismus versus korupce I.*, Nadace Open Society Fund, Praha

Hull, Robert (1993) *Lobbying Brussels: A View from Within*, in *Lobbying in the European Community*, Oxford University Press, NY

IPEK (2005) *Zdravá politická kultura*, in *Lobbyismus versus korupce II.*, Nadace Open Society Fund, Praha

Kučera, Rudolf (2004) *Lobbying v Evropské unii*, in *Lobbyismus versus korupce I.*, Nadace Open Society Fund, Praha

Mansfeldová, Zdenka a Kroupa, Aleš (2005) *Participace a zájmové organizace v České republice*, SLON, Praha

Mazey, Sonia a Richardson, Jeremy (1993) *Transference of Power, Decision Rules and Rules of the Game*, in *Lobbying in the European Community*, Oxford University Press, NY

REACH (2004) *What Happened and Why?*, The Greens / EFA in the EP, Bruxelles

Růžička, Jan (2004), *Lobbying ve Spojených státech*, in *Lobbyismus versus korupce I.*, Nadace Open Society Fund, Praha

Růžička, Vlastimil (2006) *Lobbisté a jejich Code of Conduct*, Lobby, č. 4, str.22

Růžička, Vlastimil (2006) „Lobbista“ je v Česku skoro nadávka, Lobby, č. 4, str.23

Rychetník, Luděk (2004) Regulace lobbování ve Velké Británii, in Lobbyismus versus korupce I., Nadace Open Society Fund, Praha

Schendelen, Rinus van (2004) Jak lobbovat v Evropské unii aneb Machiavelli v Bruselu, Centrum strategických studií a Barrister & Principal, Brno

Schrötter, Hans Jorg (2002) Aktuální slovník Evropské unie, Nakladatelství Brána, Praha

Šťastná, Jarmila (2006) Nelegální dovozy odpadů – lukrativní byznys pro bezohledné, Lobby, č. 4, str. 18 - 19

Štofánik, Štefan a Stano, Peter (2003) Lobing na Slovensku/Lobbying in Slovakia, Business Slovakia, č.10, str. 10 – 13

Táborský, Jan (2006) Problém odpadů je důsledkem špatné kontroly ze strany státu, Lobby, č. 4, str. 20 - 21

Diplomové práce:

Gajdoš, Marek (2004) Lobbing neziskových organizací v EU, Katedra občanský sektor, FHS UK

Králíčková, Jana (2005) Lobbing v EU, Katedra politologie, Institut politologických studií, FSV UK

Machotková, Šárka (2005) Lobbing českých subjektů v Bruselu, Katedra evropských studií, Institut mezinárodních studií, FSV UK

Šafaříková, Kateřina (2002) Lobbying v institucích EU a jeho regulace, Katedra západoevropských studií FSV UK

Internetové články:

Climate Action Network, <http://www.climnet.org>, 17. 9. 2006

EEB, <http://www.eeb.org>, 18. 9. 2006

Eurosite, <http://www.eurosite-nature.org/>, 20. 9. 2006

Evropská komise (2001) Bílá kniha, Brusseles, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2001/com2001_0428en01.pdf, 20.9.2006

Friends of the Earth Europe, <http://www.foeeurope.org>, 17. 9. 2006

Greenpeace, <http://www.greenpeace.cz>, 18. 9. 2006

Havel, Milan (27. 6. 2005) Toxická ignorace – nebezpečné popílký ze spaloven jako výrobek, Arnika, Praha, <http://arnika.org/kontakty.shtml>, 23. 9. 2006

Healthcare without Harm, <http://www.noharm.org/europe>, 20. 9. 2006

Informační systém pro aproximaci práva (2006) Přehled směrnic evropských společenství, které nebyly včas transponovány do právního řádu České republiky, Praha, <http://isap.vlada.cz/homepage.nsf/titul>, 20.9.2006

IPEK (2006) Budování vlivné a efektivní občanské společnosti, Praha, <http://www.ipek.cz/projekty/budovani/>, 15. 8. 2006

IUCN, <http://www.iucn.org/places/europe/rofe/>, 18. 9. 2006

Kriegová, Kamila (2005) Evropská komise podnikla právní kroky proti členským státům EU pro porušování povinností v oblasti životního prostředí, MŽP, Praha, [http://www.env.cz/AIS/web-pub.nsf/\\$pid/MZPZKF96QWWP](http://www.env.cz/AIS/web-pub.nsf/$pid/MZPZKF96QWWP), 18. 9. 2006

MŽP: Tisková zpráva (18. 11. 2005), REACH: dobrý základ pro další jednání, Praha, <http://www.env.cz/AIS/web-news.nsf?OpenDatabase&Start=175>, 24. 9. 2006

Strouhal, Michal (1.2.2006) COREPER – Výbor stálých zástupců členských zemí při EU, Business Info, Praha, <http://www.businessinfo.cz/cz/clanky/institute-eu/coreper-vybor-stalych>, 12. 8. 2006

Šuta, Miroslav (8. 3. 2006) Hrozba dovozu odpadů: Evropské organizace varují ministry před ekodumpingem, STUŽ, Praha, <http://www.stuz.cz/view.php?navezclanku=hrozba-dovozu-odpadu-evropske-organizace-varuji-ministry-pred-ekodumpingem&cisloclanku=2006030801>, 22. 9. 2006

Šuta, Miroslav (27.6.2006) Česko nesouhlasí s plánem EU na změnu definice spaloven odpadů, STUŽ, Praha, <http://www.stuz.cz/view.php?cisloclanku=2006060013>, 22. 9. 2006

Zastoupení Evropské komise (2006) Evropský parlament, Praha, <http://www.evropska-unie.cz/cz/article.asp?id=1110&page=1>, 12.8.2006

Zastoupení Evropské komise (2006) Evropská rada, Praha, <http://www.evropska-unie.cz/cz/article.asp?id=1119&page=1>, 12.8.2006

Zastoupení Evropské komise (2006) Rada Evropské unie, Praha, <http://www.evropska-unie.cz/cz/article.asp?id=1111&page=1>, 12.8.2006

Související webové stránky:

APPC: <http://www.appc.org.uk>

CEE Bank Watch Network: <http://www.bankwatch.org>

Climate Action Network: <http://www.climnet.org>

ECONNECT: <http://zpravodajstvi.ecn.cz>

EEB: <http://www.eeb.org>

Ekolist: <http://www.ekolist.cz/>

EuroNews: <http://www.euronews.net>

European Research Papers Archive: <http://eiop.or.at/erpa>

European Voice: <http://www.europeanvoice.com>

Eurosite: <http://www.eurosite-nature.org/>

Evropská komise: http://europa.eu.int/comm/index_en.htm

Evropský parlament: <http://www.europarl.eu.int>

Friends of the Earth Europe: <http://www.foeeurope.org>

Greenpeace Europe: <http://eu.greenpeace.org/issues/news.htm>

Hospodářský a sociální výbor: <http://www.ces.eu.int>

ISAP: <http://isap.vlada.cz/homepage.nsf/titul>

IUCN: <http://iucn.org>

MŽP: <http://www.env.cz>

Rada Evropské unie: <http://ue.eu.int>

STUŽ: <http://www.stuz.cz>

Výbor regionů: <http://www.cor.eu.int>

Seznam oslovených respondentů

Neziskový sektor

Arnika – RNDr. Jindřich Petrlík
(25.9.2006)

Centrum pro dopravu a energetiku – Mgr. Klára Sutlovičová
(6.9.2006)

Český svaz ochránců přírody – Ing. Martin Dušek
(24.8.2006)

Děti Země – Ing. Vojtěch Toman
(20.8.2006 e-mail)

Ekologický právní servis – nepodařilo se zkontaktovat

Greenpeace ČR – Mgr. Jan Freidinger
(15.8.2006)

Hnutí Duha – Mgr. Vojtěch Kotecký
(16.8.2006)

STUŽ – Pavel Šremer, prom. biol.
(23.8.2006)

STUŽ – MUDr. Miroslav Šuta
(25.9.2006)

Zelený kruh – Ing. Zuzana Drhová
(16.8.2006)

Instituce

Evropský parlament – Dr. Libor Rouček
(22.9.2006)

Evropský parlament – Marie Heřmánková, asistentka Zuzany
Roithové
(5.9.2006 e-mail)

Ministerstvo životního prostředí – JUDr. Jan Dušík
(23.8.2006)

Přílohy:

Příloha č. 1: Rozdělení křesel v Evropském parlamentu před vstupem nových členských zemí a po vstupu do EU	II
Příloha č. 2: SEAP Code of Conduct	III
Příloha č. 3: Dilemata managementu veřejných záležitostí	V

Příloha č. 1

Rozdělení křesel v Evropském parlamentu před vstupem nových členských zemí a po vstupu do EU

Členský stát	1999 - 2004	2004 - 2009
Německo	99	99
Velká Británie	87	78
Francie	87	78
Itálie	87	78
Španělsko	64	54
Nizozemsko	31	27
Řecko	25	24
Belgie	25	24
Portugalsko	25	24
Švédsko	22	19
Rakousko	21	18
Dánsko	16	14
Finsko	16	14
Irsko	15	13
Lucembursko	6	6
Polsko	54*	54
Česká republika	24*	24
Maďarsko	24*	24
Slovensko	14*	14
Litva	13*	13
Lotyšsko	9*	9
Slovinsko	7*	7
Estonsko	6*	6
Kypr	6*	6
Malta	5*	5
Celkem	626 + 162*	732

* Do vstupu do EU byly nové členské státy zastoupeny v EP pouze pozorovateli, od 1.5.2004 jsou zastoupeny evropskými poslanci jako ostatní země.

Převzato z webových stránek Zastoupení Evropské komise v ČR
(<http://www.evropska-unie.cz>)

Příloha č. 2

SEAP

Society of European Affairs Professionals

SEAP Secretariat – Boulevard Saint-Michel 77-79 B-1040 Bruxelles

Tel: +32.2.740.29.69

Fax: +32.2.732.51.02

E-mail: seap@agep.be

Website: www.seap.eu.org

SEAP Code of Conduct

European affairs professionals are a vital part of the democratic process, acting as a link between the world of business and civil society and European policy makers. As such, these professionals must undertake to observe the highest of professional standards.

SEAP, the Society of European Affairs Professionals, aims to provide guidance thereon, by setting high standards. The SEAP code of conduct is the result of thorough discussions by SEAP members. It commits members to the rules laid down therein, sets standards and acts as a benchmark for all European affairs professionals and encourages third parties to respond to SEAP with their views on the code.

In their dealings with the EU institutions, European Affairs Professionals shall:

Article I – General Principles

(1) Act with honesty and integrity at all times, conducting their business in a fair and professional manner. They shall treat all others – including colleagues and competitors, as well as staff, officials or members of the EU institutions – with respect and civility at all times.

(2) European Affairs Professionals shall not exert improper influence on staff, officials or members of the EU institutions.

Article 2 – Transparency and Openness

(1) maintain the highest standards of professionalism in conducting their work with the EU institutions. When dealing with the institutions they shall be open and transparent in declaring their name, organisation or company, and the interest they represent (subject always to the requirements of commercial confidentiality);

(2) neither intentionally misrepresent their status nor the nature of their inquiries to the EU institutions nor create any false impression in relation thereto;

(3) take all reasonable steps to ensure the truth and accuracy of all statements made or information provided by them to the EU institutions;

(4) not disseminate false or misleading information either knowingly or recklessly, and exercise proper care to avoid doing so inadvertently. They shall not obtain any information from the EU institutions by illicit or dishonest means.

Article 3 – Confidentiality

(1) honour confidential information and embargoes and always abide by the rules and conventions for the obtaining, distribution and release of all EU documentation;

(2) not sell for profit to the third parties copies of documents obtained from the EU institutions.

Article 4 – Conflicts of interest

(1) avoid any professional conflicts of interest. Should a conflict of interest arise, the SEAP members must take swift action in order to resolve it.

Article 5 – Employment of EU personnel

(1) when employing former staff, officials or members of the EU institutions, take all the necessary measures to comply with the rules and regulations laid down by the EU institutions in that respect, in particular with regard to confidentiality.

Article 6 – Financial inducements

(1) not offer to give, either directly or indirectly, any financial inducement to any official, member of staff or member of the EU institutions, except for normal business hospitality.

SEAP members shall uphold this code and all internal related procedures. In this respect, they shall cooperate fully with fellow members.

SEAP members agree not to engage in any practise or conduct that could be in any way detrimental to the reputation of SEAP or public affairs professionals ingeneral.

Signatories accept that SEAP ca apply a range of sanctions in the case of non-compliance, ranging from a verbal warning to expulsion.

23 November 2004

Příloha č. 3

Dilemata managementu veřejných záležitostí

Týká se	Dilema
úředníků	podpořit jejich pozici nebo oponovat / poskytnout či neposkytnout informace / uklidnit či znepokojit
angažovaných hráčů	mobilizovat či demobilizovat / odměnit nebo potrestat / rozdělovat nebo spojovat
vztahů	formalizovat nebo se snažit o neformálnost / stabilizovat či destabilizovat / využít starých nebo vytvořit nové
procedur	zjednodušit nebo zkomplikovat / přijmout nebo napadnout / striktní či volná interpretace
pozic / funkcí	uznat či konkurovat / přijmout nebo nepřijmout / využít k práci nebo k požitkům
témat	politizovat nebo depolitizovat / rozšířit nebo zúžit / kombinovat nebo oddělit
života Souborné zprávy	podpořit či blokovat / zachovat nebo změnit / urychlit nebo pozdržet čas
arény	vstoupit nebo opustit / výběr jedné nebo druhé koalice / zúžit nebo rozšířit
rozhodnutí	přidat se k většině či menšině / přijmout kompromis nebo oponovat / prosazovat konsenzus nebo nejednotnost
stylu lobbování	nabídky nebo požadavky / tlumený nebo výrazný / formální či neformální

Převzato z Schendelen, 2004, str. 213